РЕФЕРАТИВНО-НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ISSN 2521-1463

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

ОНЛАЙН-ЖУРНАЛ ЗАСНОВАНО У 2016 РОЦІ

НОМЕР ЖУРНАЛУ

Том 5
№ 6 (30)

Листопад – грудень 2020 р.

DOI 10.53672/ej.6.2020

expertize-journal.org.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Назаров О. А.
Євдокимова Н. О.
Кириченко О. А.
Калинка Г. І.
Цільмак О. М.
Мотлях О. І.

Барко В. І.
Лефтеров В. О.
Коренюк П. І.
Алікіна Н. В.
Попова Г. В.
Вітомський Ю. Л.

Землянська О. В.

Чернякова О. В.
Большаков С. І.
Тунтула О. С.
Ткач Ю. Д.
Єгорова Т. М.
Лисенко А. Б.

Шаповалов В. О.
Савкіна Т. В.
Савостін О. П.
Безушко С. В.
Вербина Ю. В.
Хлонь О. М.

Інститут психологічної експертизи і поліграфа Kyiv

ВИДАЄТЬСЯ ЗА СПРИЯННЯ

Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі

ROR 02xc7et08

Номер на сайті

ISSN 2521-1463

ЗАСНОВНИК І ВИДАВЕЦЬ
Назаров Олег Анатолійович
канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, судовий експерт

ВИДАВНИК НАЗАРОВ О. А.

Судово-психологічна експертиза

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

Реферативно-науковий online журнал
Електронне видання
Засновано у травні 2016 року

2020. Том 5, № 6 (30)

Листопад–грудень 2020 року

Київ · 2020
expertize-journal.org.ua

DOI: 10.53672/ej.6.2020
УДК 159:34(05)+159:371(05)+347.948
ББК 67.5:88.4
С89

ISSN 2521-1463 (Online)
EAN-13 9772521146000
Ідентифікатор медіа R40-05509

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі», ROR 02xc7et08

С89 **Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці** : реферативно-науковий online журнал. — 2020. Т. 5, № 6 (30) (листопад–грудень 2020 р.). — Київ : Видавник Назаров О. А., 2020. — 74 с. — URL: expertize-journal.org.ua.

Номер містить оригінальні статті й реферати праць з юридичної психології, судової експертизи та суміжних галузей, а також новини журналу й розділ «Новини інженерної психології та психотехніки».

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів

За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів

Рукописи можуть рецензуватися і не повертаються

Авторські права на матеріали належать їхнім авторам. Матеріали журналу поширюються на умовах ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства 4.0 Міжнародна» (CC BY 4.0), крім першоджерел рефератів і передрукованих матеріалів, права на які належать їхнім правовласникам.

Редакційні правки, скорочення та зміна назви матеріалу погоджуються з автором до публікації

За достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах, відповідальність несуть автори

© Автори матеріалів, 2020
© Видавник Назаров О. А., 2020

Редакційна колегія

Головний редактор — видавець (засновник видання)

Назаров О. А. — канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р., поліграфолог, правознавець. ORCID 0000-0002-3427-1162

Заступники головного редактора

Євдокимова Н. О. — д-р психол. наук, професор; напрям наукових робіт — психологічні науки. ORCID 0000-0002-8789-278X

Кириченко О. А. — д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри права факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; напрям наукових робіт — юридичні науки. ORCID 0000-0002-8748-6431

Відповідальний секретар

Калинка Г. І. — фахівець факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, ад'юнкт зі спеціальності 19.00.06 — юридична психологія, здобувач наукового ступеня доктора філософії у галузі юридичної психології. ORCID 0000-0002-6113-7778

Члени редакційної колегії

Цільмак О. М. — д-р юрид. наук, канд. психол. наук, професор, завідувачка кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія», полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-7348-4876

Мотлях О. І. — д-р юрид. наук, професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, поліграфолог, заслужений юрист України. ORCID 0000-0002-6135-9952

Барко В. І. — д-р психол. наук, професор, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення Державного науково-дослідного інституту МВС України, поліграфолог, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-4962-0975

Лефтеров В. О. — д-р психол. наук, професор, проректор Міжнародного університету, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0002-9163-0555

Коренюк П. І. — д-р екон. наук, професор, академік (дійсний член) Академії економічних наук України, завідувач кафедри менеджменту організацій і адміністрування Дніпровського державного технічного університету. ORCID 0000-0001-8321-3199

Алікіна Н. В. — канд. психол. наук, старший науковий співробітник, експерт вищого кваліфікаційного класу, працювала тривалий час на посадах голови секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним експертом лабораторії криміналістичних експертиз Київського науково-дослідного інституту судових експертиз, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» до 2016 р., стаж експертної роботи з 1978 р. ORCID 0000-0002-0166-4437

Попова Г. В. — канд. психол. наук, доцент, підполковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-3814-4037

Вітомський Ю. Л. — канд. психол. наук, офіцер запасу СБ України. ORCID 0009-0004-5206-5065

Землянська О. В. († 06.07.2020) — д-р психол. наук, професор, професор кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-6547-2621

Чернякова О. В. — канд. психол. наук, доцент, завідувачка кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0002-0384-4829

Большаков С. І. — канд. військ. наук, доцент, керівник ТОВ «Науково-дослідний інститут судової експертизи та оцінки», атестований судовий експерт за спеціальностями 11.1 «Дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності» та 12.2 «Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу», суб'єкт оцінки майна та майнових прав, полковник ЗСУ у відставці. ORCID 0000-0003-2394-0225

Тунтула О. С. — канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри цивільного та кримінального права і процесу юридичного факультету Чорноморського національного університету імені Петра Могили, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. ORCID 0000-0002-1699-1668

Ткач Ю. Д. — канд. юрид. наук, доцент кафедри криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза. ORCID 0009-0006-3675-2548

Єгорова Т. М. — старший науковий співробітник Полтавського відділення Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, голова секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України з 2015 р., атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р. ORCID 0000-0002-4097-5449

Лисенко А. Б. — голова професійної громадської організації «Колегія поліграфологів України», директор Комітету з освіти правління громадської професійної організації «Міжнародна асоціація професіоналів в поліграфології» (AIPP, Мексика), експерт-аналітик 1 категорії, поліграфолог, підполковник СБУ в запасі. ORCID 0000-0002-8131-9931

Шаповалов В. О. — головний редактор журналу «Оцінка достовірності: наукові дослідження та практика», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» (2016 р.), старший науковий співробітник науково-дослідного відділу (проблем психологічного вивчення особового складу) Науково-методичного центру кадрової політики Міністерства оборони України (2020 р.), поліграфолог. ORCID 0009-0004-0472-6201

Савкіна Т. В. — старший науковий співробітник лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних, мистецтвознавчих досліджень Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1998 р. ORCID 0009-0007-9784-2253

Савостін О. П. — старший судовий експерт відділу почеркознавчих досліджень лабораторії криміналістичних видів досліджень Одеського науково-дослідного інституту судової експертизи Міністерства юстиції України, психолог — судовий експерт другого кваліфікаційного класу комунальної установи «Одеський обласний медичний центр психічного здоров'я», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1982 р. ORCID 0009-0003-6666-0247

Безушко С. В. — канд. пед. наук, доцент. ORCID 0009-0008-2069-1642

Вербина Ю. В. — канд. психол. наук, доцент кафедри психології та педагогічної освіти Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика. ORCID 0009-0004-2947-9251

Хлонь О. М. — канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0001-9733-8531

Зміст

ПЕРЕДМОВА 6

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ) 7

1.1. Теорія та історія застосування спеціальних знань 8

Назаров О. А. **Огляд англо-американських** та континентальних підходів до оцінки висновків експертів у порівнянні з особливостями української перевірки (рецензування) висновків експертів 8

Місце недержавної судової експертизи у забезпеченні судочинства України: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції-дискусії (м. Київ, 19 жовтня 2020 року) - збірник матеріалів конференції 17

1.2. Правове та науково-прикладне забезпечення професійної діяльності 19

Відеозапис виступів спікерів Всеукраїнської науково-практичної конференції-дискусії «Місце недержавної судової експертизи у забезпеченні судочинства України» 19 жовтня 2020 року 19

Назаров О. А. **Роз'яснення члена** Технічного комітету E52 Forensic Psychophysiology ASTM International щодо застосування українськими поліграфологами міжнародних стандартів ASTM International 32

Назарова Олега Анатолійовича як представника громадської організації судових експертів «Всеукраїнської науково-дослідної експертної спілки» включено до складу президії Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи 42

Хмельницький окружний адміністративний суд. **Документи,** які подаються на судову експертизу. Порядок засвідчення копій документів регламентується ДСТУ 4163-2003 "Вимоги до оформлювання документів", затвердженим Наказом Держспоживстандарту України № 55 від 07.04.2003 48

Ставки судового збору в деяких країнах світу за інформацією юристів судово-арбітражної практики 50

Проєкти Законів України «Про судово-експертну діяльність» - через терни до зірок або складний шлях усунення недоліків з метою виконання Указу Президента України №837/2019 «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави» 51

1.3. Рецензії та нові видання 62

Рувін О. Г., Нестор Н. В. Посібник 62

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ 64

04 грудня 2020 року відбудеться сучасний онлайн експертний практикум для адвокатів, суддів, слідчих за видами судових експертиз: судово-психологічна експертиза, судово-психіатрична експертиза, судова експертиза у сфері інтелектуальної власності 64

18 грудня 2020 року відбудеться правовий online практикум: Компенсація моральної шкоди - практика Верховного Суду та особливості проведення судової психологічної експертизи 64

Судово-психологічна експертиза емоційного стану особи для встановлення факту сильного душевного хвилювання у разі перевищення меж самооборони 65

Психологічна експертиза: орієнтовний перелік вирішуваних питань 65

Довідник 65

РОЗДІЛ 3. НОВИНИ ІНЖЕНЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕХНІКИ 67

EyeDetect в українській науці й освіті: НАВС і Університет імені Пилипа Орлика . . . 67

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ 70

Передмова

СЛОВО РЕДАКЦІЇ

Що означає «реферативно-науковий журнал»? Це видання, у якому оригінальні наукові статті поєднано з рефератами праць, уже опублікованих деінде. Реферат коротко передає зміст першоджерела, а під його назвою наведено, де і коли працю оприлюднено вперше. Позначка «Реферат» біля матеріалу підказує: повний текст варто прочитати в першоджерелі, а наш журнал допоможе його знайти.[6]

Шановні читачі! Цей номер — запрошення подивитися на право очима психолога й експерта. У випуску 2020. Том 5, № 6 (30) — 10 матеріалів; у центрі уваги: нормативне регулювання експертизи, теорія та історія спеціальних знань, нові видання.

> *Із золотого фонду криміналістики. Сам Едмон Локар у своїх працях ніколи не вживав вислову «принцип обміну». Його ідею, за якої під час контакту двох об'єктів відбувається обмін слідами, назвали «principle of exchange» лише 1940 року в праці «Police and Crime-Detection». У 2020 році минає 80 років від цієї події.*[7]

Почніть читання з матеріалу «Посібник». Якщо після нього у вас з'являться власні запитання, це добрий знак: так починається науковий пошук. Пишіть до журналу — ми публікуємо дослідження науковців і практиків.

Редакція журналу

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ)

Позначки: «Анотація» — оригінальний матеріал, уперше оприлюднений у журналі; «Реферат» — стислий виклад праці або офіційного документа, уперше оприлюднених в іншому виданні чи на іншому ресурсі; під кожним рефератом наведено відомості про першу публікацію; наявний DOI зазначено біля відомостей про оприлюднення. Цифри у квадратних дужках відсилають до списку References після кожної публікації: описи за ДСТУ 8302:2015, українські й російські назви подано латиницею (транслітерація за постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 № 55), їхній переклад англійською — у квадратних дужках.

Читачеві. За кожною публікацією цього номера стоять реальні справи: кримінальні провадження, сімейні спори, позови про відшкодування моральної шкоди, перевірки із застосуванням поліграфа. Анотація допоможе швидко зорієнтуватися, а повний текст за посиланням відкриє методики, аргументи сторін і правові позиції Верховного Суду, які можуть знадобитися у вашій наступній справі. Читайте, порівнюйте з власною практикою і діліться знайденим з колегами.

1.1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ

ОГЛЯД АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКИХ ТА КОНТИНЕНТАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ ВИСНОВКІВ ЕКСПЕРТІВ У ПОРІВНЯННІ З ОСОБЛИВОСТЯМИ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕРЕВІРКИ (РЕЦЕНЗУВАННЯ) ВИСНОВКІВ ЕКСПЕРТІВ[1]

Назаров О. А.

DOI: 10.53672/ej.6.2020.01[1] Check for updates

Анотація. Поштовхом до дослідження стало доручення Указу Президента України від 08.11.2019 № 837/2019 розробити до 31 грудня 2020 року законопроєкт про запровадження рецензування висновку судового експерта, адже українські суди не завжди мають чіткі критерії оцінки залучених спеціальних знань. Назаров О. А. зіставляє англо-американські та континентальні підходи до оцінки достовірності висновків (показань) експертів з українською практикою їх перевірки (рецензування). Матеріалом слугують процесуальні кодекси України (ст. 94 КПК, 89 ЦПК, 86 ГПК, 90 КАС), відомчі акти Мін'юсту та МВС, Порядок атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз (постанова КМУ від 02.07.2008 № 595), рішення судів США і документи Комісії з правової реформи Англії та Уельсу; застосовано порівняльно-правовий аналіз. Автор показує, що за українським законодавством висновок експерта оцінюють за належністю, допустимістю, достовірністю, достатністю та взаємозв'язком з іншими доказами, тоді як рецензування зводиться до перевірки відповідності нормативно-правовим актам і методикам. Однак поняття методики визначене лише в Порядку № 595 і лише для його цілей, нормативно закріпленої структури методики немає, тож висновок про «невідповідність методиці» залишається оціночним судженням рецензента. Простежено еволюцію зарубіжних критеріїв: «правило Фрая» (Frye v. United States, 1923) з вимогою загального визнання, яке діяло майже 70 років; «стандарти Дауберта» (Daubert v. Merrell Dow Pharmaceuticals, 1993), що висунули на перше місце емпіричну перевірку, публікації й рецензування, відомості про ймовірність помилки та підтримку наукової спільноти; рішення у справі Kumho Tire Co. v. Carmichael (1999) і зміни до правила 702 Федеральних правил доказування США. Окремо розглянуто вісім критеріїв достовірності та п'ять ознак ненадійності експертного висновку, які сформулювала Комісія з правової реформи Англії та Уельсу (2011) і які згодом увійшли до Criminal Practice Directions (редакція 2015 року). Автор доходить висновку, що наближення української системи до світових практик має відбуватися не стільки через навчання суддів, скільки через можливість залучати досвідчених експертів-рецензентів, діяльність яких слід суворо регламентувати, включно з кримінальною відповідальністю за завідомо недостовірні показання.

Ключові слова: оцінка висновку експерта, рецензування висновку експерта, методика проведення судової експертизи, правило Фрая, стандарти Дауберта, Kumho Tire, Комісія з правової реформи Англії та Уельсу, достовірність експертних показань, Указ Президента № 837/2019, порівняльно-правовий аналіз.

A Review of Anglo-American and Continental Approaches to Evaluating Expert Opinions Compared with the Specifics of Ukrainian Verification (Peer Review) of Expert Opinions

Nazarov O. A.

Abstract. Presidential Decree No. 837/2019 instructed the Government of Ukraine to draft, by 31 December 2020, a law introducing peer review of forensic expert opinions, yet Ukrainian courts still lack clear criteria for assessing expert evidence. Nazarov O. A. compares Anglo-American and continental approaches to the reliability of expert opinions and testimony with Ukrainian practice of verifying (reviewing) them. The study applies comparative legal analysis to the Ukrainian procedural codes, regulations of the Ministry of Justice and the Ministry of Internal Affairs, the Cabinet of Ministers' Procedure for certification and state registration of forensic methodologies (Resolution No. 595 of 2008), United States case law and documents of the Law Commission of England and Wales. Ukrainian law requires courts to assess an expert opinion for relevance, admissibility, reliability, sufficiency and consistency with other evidence, while peer review is limited to checking compliance with regulations and methodologies. However, the concept of a forensic methodology is defined only within Resolution No. 595, and its structure is not fixed in law, so a reviewer's finding of non-compliance with a methodology remains largely subjective. The paper traces the Frye general acceptance rule (1923), the Daubert standards (1993), Kumho Tire Co. v. Carmichael (1999) and the amended Federal Rule of Evidence 702, as well as the eight reliability criteria and five indicators of unreliability proposed by the Law Commission in 2011 and later reflected in the Criminal Practice Directions. The author concludes that Ukraine should rely less on training judges and more on involving experienced expert reviewers, whose role must be strictly regulated, including criminal liability for knowingly false testimony.

Keywords: evaluation of expert opinion, peer review of expert opinions, forensic methodology, Frye rule, Daubert standard, Kumho Tire, Law Commission of England and Wales, reliability of expert evidence, comparative law, Ukraine.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 10.11.2020; у номері — 31.12.2020; DOI:* ***10.53672/ej.6.2020.01***[1].

Повний текст

Текст статті.

Указом Президента України №837/2019 «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави» від 8 листопада 2019 року було надано завдання Кабінету Міністрів України до 31 грудня 2020 року розробити та внести на розгляд Верховної Ради України законопроект про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження рецензування висновку судового експерта.

Підставою прийнятого рішення стала не зовсім якісна та ефективна система оцінки висновків експертів, яка існує в Україні. Відсутність належної оцінки може спричиняти шкоду правосуддю через застосування при вирішення судових справ неякісних, не повних, а іноді і немотивованих висновків експертів. Проте, у суду не завжди вистачає критеріїв для оцінки висновку експерта, у зв'язку з чим логічно постає актуальне питання, якими засобами необхідно користуватися для ефективної оцінки залучених спеціальних знань в судочинстві. Різні аспекти оцінки або рецензування висновків судових експертів розглядалися такими вітчизняними вченими як - Г.К. Авдєєва, Г.В. Прохоров-Лукін, О.В. Круть, Р.С. Бєлкіна, Н.Н. Раскатова, В.Я. Колдіна та іншими.

Відповідно до частини другої ст. 19 Конституції України суди загальної юрисдикції зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. А засади судової експертизи згідно з пунктом 14 частини першої статті. 92 Основного Закону визначаються виключно законами України.

Українське процесуальне законодавство (статті 94 КПК, 89 ЦПК, 86 ГПК, 90 КАС) вказує, що слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд для прийняття відповідного процесуального рішення оцінює висновки експертів за своїм внутрішнім переконанням, яке повинно ґрунтуватися на всебічному, повному й неупередженому дослідженні, шляхом оцінки висновків експертів з точки зору [1]:

1) належності (чи міститься у висновку експерта інформація яка стосується предмета доказування тобто обставини, які мають значення для розгляду справи і встановлюються судом – статті 77 ЦПК, 85 КПК, 76 ГПК, 73 КАС),

2) допустимості (чи міститься у висновку експерта інформація яка одержана в порядку встановленому законом – статті 78 ЦПК, 86 КПК, 77 ГПК, 74 КАС),

3) достовірності (чи міститься у висновку експерта інформація на підставі якої можна встановити дійсні обставини справи – стаття 79 ЦПК, 85 КПК, 78 ГПК, 75 КАС),

4) достатності (чи є достатньою сукупність виконаної експертом робіт, проведених досліджень та наданих висновків для можливості дійти судом висновку про наявність або відсутність обставин справи, які входять до предмета доказування – статті 80 ЦПК, 76 КАС).

5) взаємозв'язку висновків експертів з іншими доказами у справі.

Крім того сам висновок експерта не має наперед встановленої сили, а є лише джерелом доказів (засобом доказування) для суду та сторін у справі.

Щодо рецензування, то в нормативно-правових документах, які регламентують діяльність суб'єктів судово-експертної діяльності в Україні [2], поняття «рецензія» може також мати назву «перевірка висновку експерта» та фактично являє собою оцінку відповідності певного висновку експерта двом критеріям:

1) відповідність вимогам нормативно-правових актів з питань судово-експертної діяльності,

2) відповідність методикам проведення судових експертиз.

Згідно з Порядком атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз, який затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2008 р. № 595 [3], під поняттям **«методика проведення судової експертизи (далі - методика)»** слід розуміти - результат наукової роботи, що містить систему методів дослідження, які застосовуються в процесі послідовних дій експерта з метою виконання певного експертного завдання.

Однак поняття методики існує тільки у наведеному Порядку атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз, затвердженому постановою Кабінету Міністрів Україні № 595 від 02.07.2008 року. Разом з тим, як зазначено в даному Порядку, таке поняття потрібно розуміти лише в межах саме даного документа. Але, досить дискусійним у науковій літературі є питання відносно того, у якій формі взагалі

може існувати конкретна методика, що використовується в експертній діяльності з огляду на чотири напрями застосування спеціальних знань – наука, техніка, ремесло та мистецтво [5].

Крім того немає також єдиного підходу до визначення нормативного змісту «методики проведення судової експертизи». Необхідно відзначити, що докладних і розгорнутих характеристик структури методики судово-експертного дослідження в судово-експертній літературі значно менше, ніж її визначень. В цілому автори сходяться на думці, що будь-яка експертна методика незалежно від її виду повинна включати в себе низку обов'язкових елементів, які утворюють її структуру, проте нормативна закріпленість такої структури відсутня [4].

З наведеного слідує, що чітких критеріїв невідповідності методики проведення судової експертизи не має і це питання на теперішній час є здебільшого оціночним поняттям кожного рецензента.

Англо-американський та континентальний підхід до оцінки висновків експерта часто спирається на «Правило Фрая» [6] та «Стандарти Дауберта» [7]. Так, «Правило Фрая» виникло в 1923 році в рішенні у справі Фрая (Frye v. United States, 1923) коли вперше поліграф (lie-detector - викривач брехні) був застосований у кримінальному судочинстві. Відповідно до якого нова теорія (theory), методика (technique) або методологія (methodology), що лежать в основі висновків або показань експерта або його досліджень, повинні мати так зване «загальне визнання» у відповідній сфері наукових знань. Дане правило застосовувалось до оцінки наукової обґрунтованості висновку (показань) експерта до 1993 року, майже 70 років.

У 1993 році Верховний Суд США прийняв рішення по цивільній справі Daubert v. Merrell Dow Phamaceuticals Inc., в якому вказав, що «загальне визнання» не є необхідною передумовою допустимості нової наукової теорії (методики або методології), що може лежати в основі висновків (показань) експерта.

Новими стандартами оцінки наукової обґрунтованості висновку (показань) експерта стали такі критерії як:

1) Наявність емпіричного підтвердження використаної теорії (методики або методології) експертом.

2) Наявність наукових публікацій в наукових журналах, рецензій з боку наукового співтовариства щодо застосованої експертом теорії (методики, методології).

3) Ступінь відомості теорії науковцям та наявність інформації відносно вірогідності помилки при її використанні.

4) Наявність підтримки наукового співтовариства щодо практичного застосування теорії (методики, методології).

Відзначається, що перелік так званих «Стандартів Дауберта» (Daubert standard) є невичерпним і гнучким, тобто невідповідність будь-яким критеріям не дає підстави для визнання висновку недостовірним, якщо суд переконаний у надійності результатів дослідження експерта з інших підстав.

В подальшому у 1999 році Верховний Суд США у справі Kumho Tire Co. v Carmichael, що сприяло також внесенню змін в статтю 702 Федеральних правил доказування США, встановив, що «критерії (стандарти) Дауберта» можуть бути застосовні до будь-яких висновків (показань) експертів якщо вони:

1) ґрунтуються на достатніх фактах і даних;

2) є результатом застосування надійних принципів і методів;

3) експерт вірно застосував принципи і методи до обставин справи.

Проте, дослідження показують, що у разі коли американські судді відчувають труднощі при оцінці достовірності показань експерта за допомогою «критеріїв (стандартів) Дауберта», то вони основну увагу починають приділяти кваліфікації експерта і корисності його висновків для справи.

Англійські та континентальні вчені в цілому підтримують американський досвід подолання проблеми достовірності висновків (показань) експертів.

На приклад, Англійська Комісія [8] з правової реформи в 2011 році з метою посилення судового контролю за достовірністю висновків (показань) експертів в кримінальному процесі сформулювала критерії оцінки достовірності висновків (показань) експерта, а саме:

1. Наявність обсягу і якості даних, на основі яких експерт дійшов до свого висновку, а також обґрунтування використаних ним методів;

2. Наявність пояснень, наскільки надійні дані (гіпотези), які були взяті з певного джерела інформації, і на яких базується думка експерта. Обґрунтування повинно будуватися на статистичних даних або інші загальновизнаних способах.

3. Наявність інформації щодо ступеня похибки результату, якщо експерт використовував вимірювальні методики.

4. Наявність апробації теорії (методики), наприклад, в наукових публікаціях, і які позиції мають інші вчені щодо цієї теорії (методики, методології), яка застосована експертом.

5. Чи наявні у висновку експерта судження, які виходять за межі спеціальних знань експерта.

6. Чи була експерту доступна вся повнота інформації та чи врахував експерт всю можливу інформацію при складанні висновку.

7. Наявність інших поглядів в спеціальних знаннях і обґрунтуваннях та чому серед кількох думок з вказаного науково-експертного питання, експерт дотримався лише певних з них, які і поклав в основу свого висновку.

8. Чи застосовуються використані експертом методи повсякденно на практиці. Якщо ні з причини, що методи є новими, то чи виклав експерт обґрунтування, чому була знехтувана стала практика в цьому питанні.

Крім того, суду було надано право з урахуванням конкретних обставин справи, застосовувати будь-які із зазначених критеріїв, а також інші, які можуть мати відношення до оцінки достовірності висновків (показань) експерта.

Поряд з критеріями оцінки достовірності висновків експертів, були сформульовані принципи коли висновок (показання) експерта не повинен вважатися достовірними. **Так, висновок (показання) експерта є ненадійним, якщо він:**

1. Заснований на гіпотезі, яка не зазнала достатньої перевірки або не пройшла перевірку.

2. Заснований на неправдоподібних припущеннях.

3. Заснований на недоброякісних даних.

4. Заснований на дослідженні (теорії, методиках, методології), які неналежно проведені або застосовані, або в цілому не застосовуються в конкретній справі.

5. Містить погано обґрунтовані висновки.

В подальшому запропоновані критерії оцінки достовірності висновків (показань) експерта були включені до Кримінально-процесуальних правил та в Практичний посібник для суддів у кримінальних справах 2014 року (Criminal Practice Directions), який було оновлено в 2015 року та зміни набрали чинності 5 жовтня 2015 року. Поряд з цим додатково було організовано цикл підготовчих курсів для суддів з метою їх навчання застосовувати вказані критерії в суддівський діяльності.

Однак, на думку судових експертів Служби судової експертизи (Forensic Science Service) Англії і Уельсу [9], навіть надавши суддя необхідну наукову літературу, суддів неможливо забезпечити всією необхідною інформацією так, щоб вони змогли самостійно оцінити висновок (показання) експерта з точки зору його наукової обґрунтованості. Причиною цього є відсутність професійної підготовки і досвіду для належної оцінки достовірності висновків (показань) експерта. Проте, в якості методичних рекомендацій щодо забезпечення належної оцінки висновку експерта, було рекомендовано суддям та учасникам процесу вимагати від експертів представляти отримані результати експертизи (дослідження) в наочній формі – в діаграмах, фотографіях, презентаціях, обов'язково роблячи акцент на поясненні застосованої термінології. Такий скрупульозний підхід в судовій практиці Англії і Уельсу привів до підвищення якості в судово-експертній діяльності в останні роки.

Висновки: Історія пошуку критеріїв оцінки достовірності висновків (показань) експертів фактично у світі триває майже 100 років і бере свій початок з «Правила Фрая», яке існувало в США майже 70 років і здебільшого було пов’язане із «загальним визнанням» тобто поширеністю певної теорії (методології або методики), яка застосовується при проведенні судової експертизи. Проте, починаючи з 1993 року стали напрацьовуватись нові критерії оцінки, основним акцентом яких стала наявність наукової обґрунтованості, яка може не мати загального визнання або поширеності у науковому світі з різних причин (охороняється авторськими правами та є комерційною таємницею або мало поширеність методу з причини особливостей професійної діяльності тощо).

Існуючі на теперішній час в Україні критерії оцінки висновків експертів, часто мають оціночний характер через правову та методологічну не визначеність поняття структури «методики проведення судової експертизи». Відсутність у процесуальних кодексах індивідуальних критеріїв оцінки саме висновку експерта, фактично унеможливлює якісну перевірку суддями достовірності наданих експертом судових висновків, які основу увагу як і американські колеги іноді часто звертають на кваліфікацію експерта та користь отриманих висновків під час судової експертизи.

Виконання Указу Президента України №837/2019 «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави» від 8 листопада 2019 року фактично є загальнодержавним завданням наблизити українську систему оцінки висновків судових експертів до світових практик, але не стільки відповідним навчанням суддів, скільки шляхом створення можливості залучення судом досвідчених експертів у якості рецензентів з метою отримання фахової перевірки достовірності наданої в судове засідання експертизи. Однак така можливість повинна бути суворо нормативно регламентована для виключення будь яких зловживань як з боку сторін у справі, так і самим судом, у тому числі і в частині кримінальної відповідальності залученого рецензента за надання свідомо не достовірних показань.

Перелік використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text, Цивільно-процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text, Господарсько-процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 року № 1798-XII/ - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text, Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text

2. Порядок проведення рецензування висновків судових експертів, який затверджений наказом Міністерства юстиції України від 03 лютого 2020 року № 335/5 - https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0131-20#Text, Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС та атестацію судових експертів Експертної служби МВС, яке затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України від 08.02.2017 № 102 - https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0275-17#n7

3. Порядок атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз, який затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2008 р. № 595

4. Слободян Я. І. Методики проведення судових експертиз: проблемноорієнтувальний аналіз / Я. І. Слободян // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). - 2013. - № 1. - С. 265-272. - URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/boz_2013_1_32.pdf

5. Арешонков В.В. Методики криміналістичних експертиз: визначення загальної проблематики / В.В. Арешонков // Наукове забезпечення досудового розслідування: проблеми теорії та практики [Текст] : зб. тез доповідей V Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 8 лип. 2016 р.). – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2016. – С. 189-191 - URL: http://109.237.87.242/bitstream/123456789/4814/1/НАУКОВЕ%203АБЕЗПЕЧЕННЯ_p241-243.pdf

6. Frye v. United States,293 F. 1013 (D.C. Cir. 1923). URL: http://www.law.ufl.edu/_pdf/faculty/little/topic8.pdf

7. Daubert v. Merrell Dow Pharmaceuticals, Inc., 509 U.S. 579 (1993). URL: http://caselaw.findlaw.com/us-supreme-court/509/579.html

8. The admissibility of expert evidence in criminal proceedings in England and Wales: a new approach to the determination of evidentiary reliability / Law Commission. Consultation paper. № 190. 2009. P. 31. URL: http://www.lawcom.gov.uk/project/expert-evidence-in-criminal-proceedings/

9. The Government's response to the Law Commission report: "Expert evidence in criminal proceedings in England and Wales" (Law Com № 325). 21 November 2013. URL: https://www.gov.uk/government/publications/government-response-to-law-commission-report-on-expert-evidence

References

1. Nazarov O. A. Ohliad anhlo-amerykanskykh ta kontynentalnykh pidkhodiv do otsinky vysnovkiv ekspertiv u porivnianni z osoblyvostiamy ukrainskoi perevirky (retsenzuvannia) vysnovkiv ekspertiv [A Review of Anglo-American and Continental Approaches to Evaluating Expert Opinions Compared with the Specifics of Ukrainian Verification (Peer Review) of Expert Opinions]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2020. Vol. 5, No. 6 (30). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.6.2020.01. URL: https://expertize-journal.org.ua/spetsialni-znannya/3507-nazarov-o-a-oglyad-anglo-amerikanskikh-ta-kontinentalnikh-pidkhodiv-do-otsinki-visnovkiv-ekspertiv-u-porivnyanni-z-osoblivostyami-ukrajinskoji-perevirki-retsenzuvannya-visnovkiv-ekspertiv (onovlena versiia vid 07.11.2026). [in Ukrainian].

ДЕМЕНКО КСЕНІЯ СЕРГІЇВНА[1]

Службова інформація. Довідкова сторінка редакції про Деменко Ксенію Сергіївну, наукову журналістку (на громадських засадах) online-журналу «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» (ISSN 2521-1463). Зазначено її членство в Незалежній медіапрофспілці України як професійному об'єднанні журналістів відповідно до ч. 2 ст. 25 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», вищу освіту за напрямами «економіка підприємства» та «експертиза товарів та послуг», місце перебування (м. Одеса) і контактні дані. Розміщено професійні посвідчення журналістки.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 10.11.2020.*

Повний текст

Професійні посвідчення журналіста Деменко К.С.:

References

1. Demenko Kseniia Serhiivna. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2020. Vol. 5, No. 6 (30). URL: https://expertize-journal.org.ua/naukovi-zhurnalisti-vidannya/3521-demenko-kseniya-sergijivna (onovlena versiia vid 24.03.2023). [in Ukrainian].

МІСЦЕ НЕДЕРЖАВНОЇ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ: МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ-ДИСКУСІЇ (М. КИЇВ, 19 ЖОВТНЯ 2020 РОКУ) - ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ[1]

Реферат. Збірник «Місце недержавної судової експертизи у забезпеченні судочинства України» (Київ: Видавник Назаров О. А., 2020, 104 с.; УДК 343.98) містить матеріали однойменної Всеукраїнської науково-практичної конференції-дискусії, що відбулася в Києві 19 жовтня 2020 року. Видання вийшло як додаток до електронного реферативно-наукового журналу «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» (ISSN 2521-1463); до друку його рекомендувала науково-методична рада ГО «Всеукраїнська незалежна науково-дослідна експертна спілка» (протокол № 2 від 4 листопада 2020 року). Редакційну колегію очолив канд. юрид. наук, доцент Ю. Ю. Ярослав, його заступником став канд. екон. наук В. М. Іванков; до складу колегії ввійшли В. В. Архіпов, О. С. Морозова, О. А. Назаров, Л. А. Онищенко та Г. В. Прохоров-Лукін, тобто судові експерти й науковці в галузях права, економіки, техніки, психології та державного управління. Як зазначають упорядники в анотації, у збірнику відображено погляди судових експертів, адвокатів, правників та інших фахівців на створення системи самоврядування судових експертів, запровадження рецензування висновку судового експерта та визначення граничних строків проведення судових експертиз, передбачених Указом Президента України від 08.11.2019 № 837/2019 «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави»; розглянуто також інші питання судової експертизи. Серед вміщених праць є стаття О. А. Назарова про англо-американські та континентальні підходи до оцінки висновків експертів у порівнянні з українською практикою їх рецензування (с. 41–47). Конференцію, за підсумками якої підготовлено збірник, організували ГО «Всеукраїнська незалежна науково-дослідна експертна спілка» та Київський інститут інтелектуальної власності та права НУ «Одеська юридична академія»; її програма охоплювала саморегулювання недержавної експертизи, рецензування, стандартизацію та кадрове забезпечення судово-експертної діяльності, оплату праці експертів, які не працюють у державних установах, і незалежність судової експертизи. Видання адресовано судовим експертам, науковцям, працівникам правоохоронних органів, студентам та аспірантам; електронна версія доступна за посиланням, друковану можна замовити через онлайн-форму.

Ключові слова: недержавна судова експертиза, матеріали конференції, самоврядування судових експертів, рецензування висновку експерта, граничні строки експертиз, Указ Президента № 837/2019, реформа судово-експертної діяльності, ГО «Всеукраїнська незалежна науково-дослідна експертна спілка».

The Place of Non-State Forensic Examination in Ensuring Justice in Ukraine: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference-Discussion (Kyiv, 19 October 2020)

Abstract. The collection "The Place of Non-State Forensic Examination in Ensuring Justice in Ukraine" (Kyiv: Nazarov O. A. Publisher, 2020, 104 pp.) brings together the proceedings of the All-Ukrainian scientific and practical conference-discussion held in Kyiv on 19 October 2020. It was issued as a supplement to the electronic abstract and research journal "Forensic Psychological Examination. Use of the Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice" (ISSN 2521-1463) and recommended for publication by the scientific and methodological council of the NGO All-Ukrainian Independent Re-

search Expert Union on 4 November 2020. The editorial board, chaired by Yu. Yu. Yaroslav, included forensic experts and scholars in law, economics, engineering, psychology and public administration. According to the compilers, the papers present the views of forensic experts, advocates and other legal professionals on establishing self-governance of forensic experts, introducing peer review of expert opinions and setting maximum time limits for forensic examinations, as required by Presidential Decree No. 837/2019, and address other issues of forensic expertise. The volume includes, among others, O. A. Nazarov's paper comparing Anglo-American and continental approaches to evaluating expert opinions with Ukrainian review practice (pp. 41–47). The conference, organised by the NGO together with the Kyiv Institute of Intellectual Property and Law of the National University "Odesa Law Academy", discussed self-regulation of private forensic expertise, peer review, standardisation, staffing, remuneration of experts outside state institutions and expert independence. The proceedings are intended for forensic experts, researchers, law enforcement officers and students.

Keywords: non-state forensic examination, conference proceedings, self-governance of forensic experts, peer review of expert opinions, time limits for examinations, forensic expertise reform, Presidential Decree No. 837/2019.

Першоджерело: *Місце недержавної судової експертизи у забезпеченні судочинства України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.-дискусії (м. Київ, 19 жовт. 2020 р.) / редкол.: Ю. Ю. Ярослав (голова) та ін.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 18.11.2020.*

References

1. Mistse nederzhavnoi sudovoi ekspertyzy u zabezpechenni sudochynstva Ukrainy: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii-dyskusii (m. Kyiv, 19 zhovtnia 2020 roku) - zbirnyk materialiv konferentsii [The Place of Non-State Forensic Examination in Ensuring Justice in Ukraine: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference-Discussion (Kyiv, 19 October 2020)] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2020. Vol. 5, No. 6 (30). URL: https://expertize-journal.org.ua/spetsialni-znannya/3588-mistse-nederzhavnoji-sudovoji-ekspertizi-u-zabezpechenni-sudochinstva-ukrajini-materiali-vseukrajinskoji-naukovo-praktichnoji-konferentsiji-diskusiji-m-kijiv-19-zhovtnya-2020-roku (onovlena versiia vid 18.11.2020). [in Ukrainian].

2. Mistse nederzhavnoi sudovoi ekspertyzy u zabezpechenni sudochynstva Ukrainy [The Place of Non-State Forensic Examination in Ensuring Justice in Ukraine] : materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf.-dyskusii (m. Kyiv, 19 zhovt. 2020 r.) / redkol.: Yu. Yu. Yaroslav (holova) ta in. URL: https://drive.google.com/file/d/1msmp4jwPlike0rGFMgY5hwiSkadbW5wF/view (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

1.2. ПРАВОВЕ ТА НАУКОВО-ПРИКЛАДНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ВІДЕОЗАПИС ВИСТУПІВ СПІКЕРІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ-ДИСКУСІЇ «МІСЦЕ НЕДЕРЖАВНОЇ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ» 19 ЖОВТНЯ 2020 РОКУ[1]

Анотація. Матеріал документує перебіг Всеукраїнської науково-практичної конференції-дискусії «Місце недержавної судової експертизи у забезпеченні судочинства України», що відбулася 19 жовтня 2020 року в Києві, і містить відеозаписи виступів, згруповані у три частини. Організаторами стали ГО «Всеукраїнська незалежна науково-дослідна експертна спілка» та Київський інститут інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія». Захід проходив в очно-дистанційному режимі: онлайн-трансляцію переглянули 125 учасників, виступили до 17 спікерів (науковці, судові експерти, керівники експертних установ). З вітальним словом звернулися завідувач кафедри кримінального права, процесу та криміналістики КІІВП д-р юрид. наук, проф. П. А. Воробей і голова громадської організації Б. М. Ісакович. У першій частині Ю. Ю. Ярослав обстоював саморегулювання як найважливішу умову розвитку недержавної (приватної) судової експертизи, О. В. Круть розглянув приватний і державний аспекти реформи судово-експертної системи, І. В. Стародубов зупинився на кадровому забезпеченні суб'єктів судово-експертної діяльності, Г. В. Прохоров-Лукін висвітлив рецензію в діяльності судових експертів. Друга частина об'єднала доповіді Г. Г. Пампухи про міжнародну правову експертизу та незалежну судову експертизу в Україні, О. А. Назарова про результати всеукраїнського інтернет-опитування «Реформа судової експертизи: шляхи майбутнього розвитку», Т. О. Татарнікової про стандартизацію судово-експертної діяльності та Н. В. Кісіль про підготовку фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта. У третій частині О. С. Морозова представила електронну платформу як адміністративно-розпорядчий сервіс здійснення судово-експертної діяльності, Г. К. Авдєєва розглянула державну судову експертизу і рецензування висновку експерта як засоби забезпечення змагальності сторін у кримінальному судочинстві, Є. В. Зеленіна порушила проблему оплати праці експертів, які не працюють у державних установах, О. М. Шейко говорив про міжнародне співробітництво, Д. Г. Хомутенко запропонував урегулювати проведення комплексних експертиз одним експертом, Д. О. Бочкарьов окреслив шляхи забезпечення незалежності судової експертизи. Згадано також онлайн-опитування (CAWI) суб'єктів судово-експертної діяльності у вересні–жовтні 2020 року та можливість замовити збірник матеріалів конференції.

Ключові слова: недержавна судова експертиза, науково-практична конференція, реформа судово-експертної діяльності, саморегулювання судових експертів, рецензування висновку експерта, стандартизація, незалежність судової експертизи, комплексна експертиза, відеозапис виступів.

Video Recordings of Speakers' Presentations at the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference-Discussion "the Place of Non-State Forensic Examination in Ensuring Justice in Ukraine" (19 October 2020)

Abstract. This material documents the All-Ukrainian scientific and practical conference-discussion "The Place of Non-State Forensic Examination in Ensuring Justice in Ukraine", held in Kyiv on 19 October 2020, and provides video recordings of the presentations in three parts. The event was organised by the NGO All-Ukrainian Independent Research Expert Union and the Kyiv Institute of Intellectual Property and Law of the National University "Odesa Law Academy". It ran in a hybrid format, with 125 viewers of the online broadcast and up to 17 speakers, including scholars, forensic experts and heads of expert institutions. After welcome addresses by P. A. Vorobei and B. M. Isakovych, the first part covered self-regulation as a condition for developing private forensic expertise (Yu. Yu. Yaroslav), private and state dimensions of the reform (O. V. Krut), staffing of forensic expert bodies (I. V. Starodubov) and peer review in expert practice (H. V. Prokhorov-Lukin). The second part addressed international legal expertise and independent forensic examination (H. H. Pampukha), the results of a nationwide online survey on forensic expertise reform (O. A. Nazarov), standardisation (T. O. Tatarnikova) and the training of candidates for expert qualification (N. V. Kisil). The third part dealt with an electronic platform for administering expert work (O. S. Morozova), state forensic examination and review of expert opinions as tools of adversarial criminal proceedings (H. K. Avdieieva), remuneration of experts outside state institutions (Ye. V. Zelenina), international cooperation (O. M. Sheiko), complex examinations performed by one expert (D. H. Khomutenko) and safeguards of expert independence (D. O. Bochkarov).

Keywords: non-state forensic examination, scientific and practical conference, forensic expertise reform, self-regulation of forensic experts, peer review of expert opinions, standardisation, independence of forensic experts, video recordings.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 03.11.2020.*

Повний текст

Замовити збірник матеріалів конференції можна заповнивши гугл-форму за посиланням - https://forms.gle/rT1JXMWMGzRdAoqP7

Результати соціологічного дослідження методом online-опитування (CAWI) серед суб'єктів судово-експертної діяльності на тему "Реформування судової експертизи в Україні: майбутні шляхи розвитку", яке було проведено протягом вересня-жовтня 2020 року -

Зміст конференції, частина 1.

Вступне слово

Завідувач кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Київського інституту інтелектуальної власності та права, доктор юридичних наук, професор Воробей Петро Адамович

Вступне слово

Голова громадської організації «Всеукраїнська науково-дослідна експертна спілка» Ісакович Богдана Михайлівна

Тема виступу: «Саморегулювання - найважливіша умова розвитку недержавної, (приватної) судової експертизи»

Ярослав Юрій Юрійович – доцент кафедри транспортного права та логістики Національного транспортного університету, кандидат юридичних наук, доцент

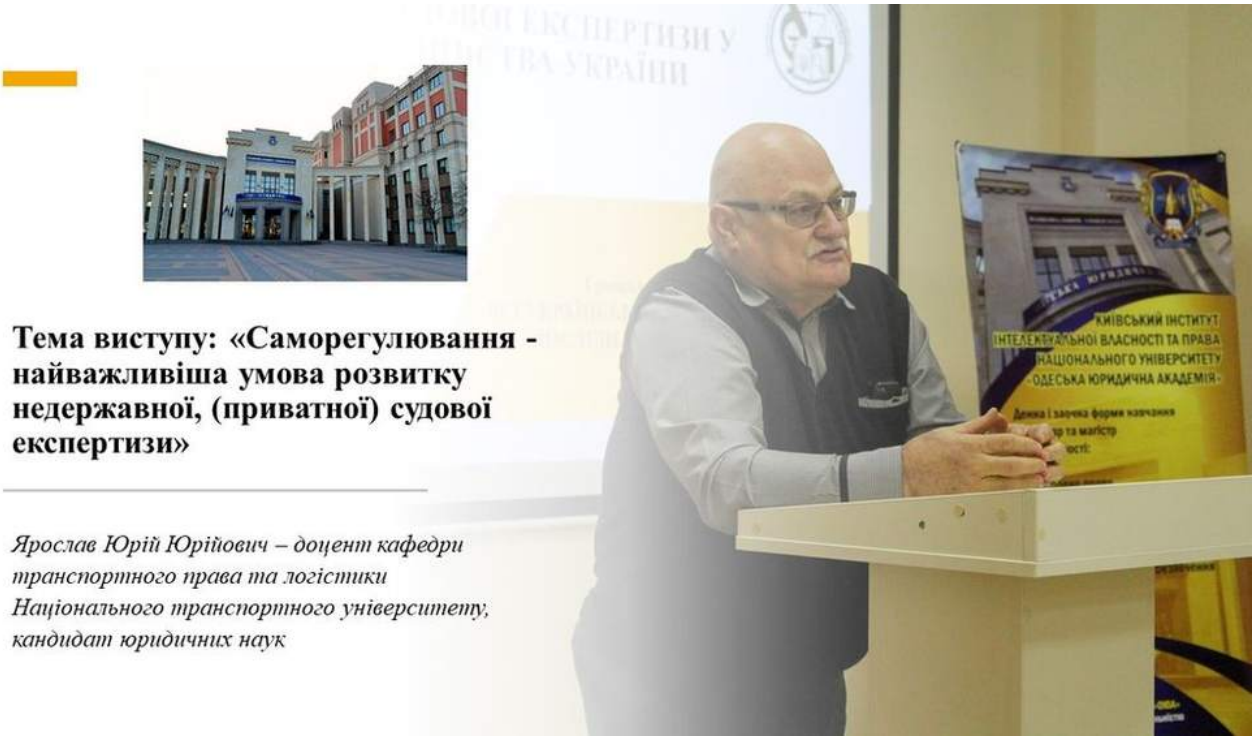

Тема виступу: «Реформа судово-експертної системи. Два аспекти: приватний і державний»

Круть Олександр Васильович, директор «Центру судових експертиз «Альтернатива», Голова Громадської організації «Асоціація незалежних судових експертів України»

Тема виступу: «Проблеми формування кадрового забезпечення суб'єктів судово-експертної діяльності»

Стародубов Ігор Вадимович, Президент ГО «Союз експертів України», директор відокремленого структурного підрозділу ДП «Інформаційні судові системи» «Центр судової експертизи та експертних досліджень» Державної судової адміністрації, кандидат юридичних наук

Файл презентації до виступу -

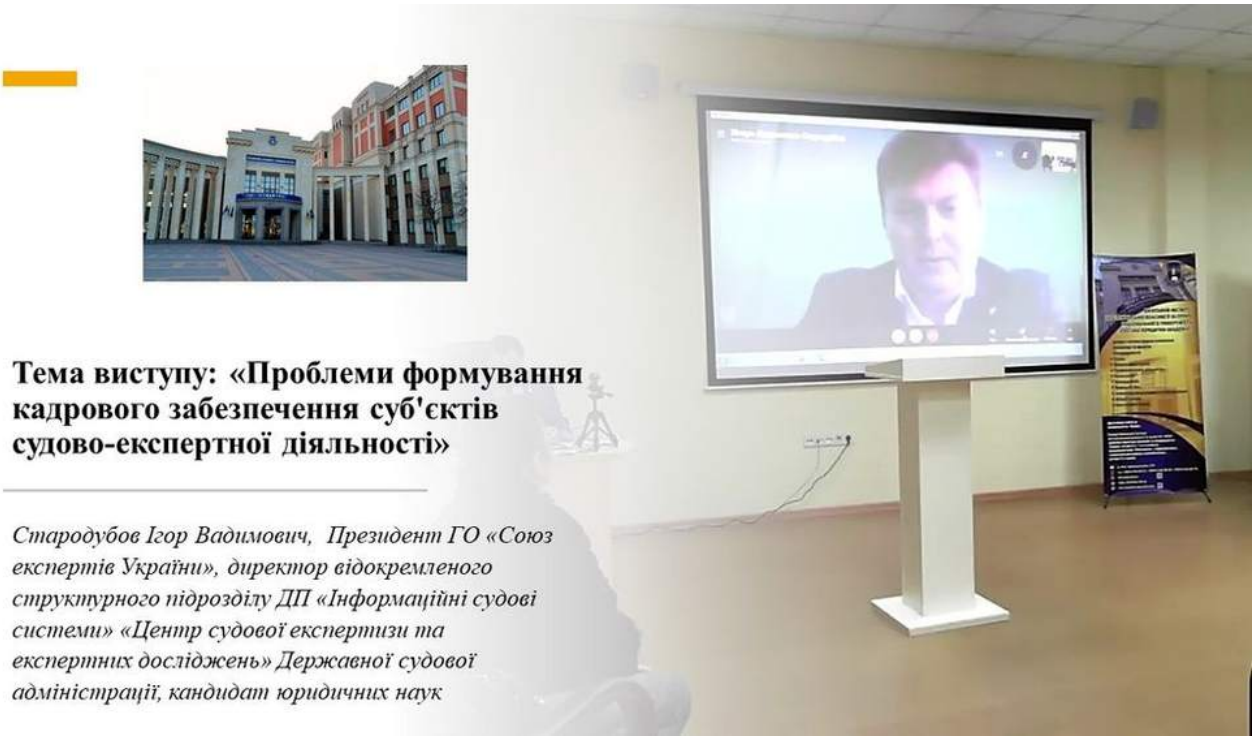

Тема виступу: «Рецензія в судово-експертній діяльності судових експертів»

Прохоров-Лукін Григорій Вікторович, кандидат юридичних наук, судовий експерт вищого кваліфікаційного класу

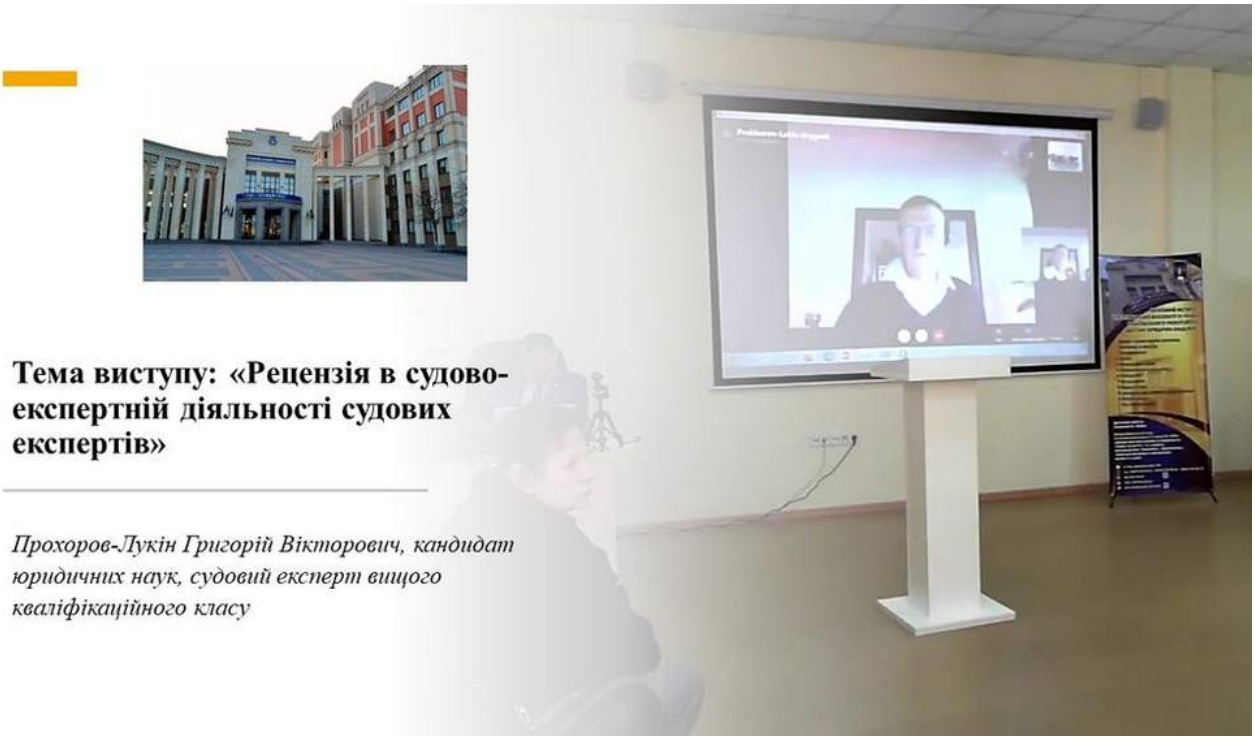

Відеозапис виступів спікерів. Частина 1.

Відео: https://www.youtube.com/embed/8vDSzViMDjo

Зміст конференції, частина 2.

Тема виступу: «Міжнародна правова експертиза та незалежна судова експертиза в Україні: проблемні аспекти»

Пампуха Геннадій Геннадійович, голова Комітету судової експертизи Асоціації адвокатів України, правління ГО «Всеукраїнська експертна палата», директор ТОВ «Незалежний інститут судових експертиз»

Тема виступу: «Результати громадського Всеукраїнського Інтернет - опитування «Реформа судової експертизи: шляхи майбутнього розвитку»

Назаров Олег Анатолійович, доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Київського інституту інтелектуальної власності та права, кандидат психологічних наук, доцент, судовий експерт психолог

Файл презентації до виступу -

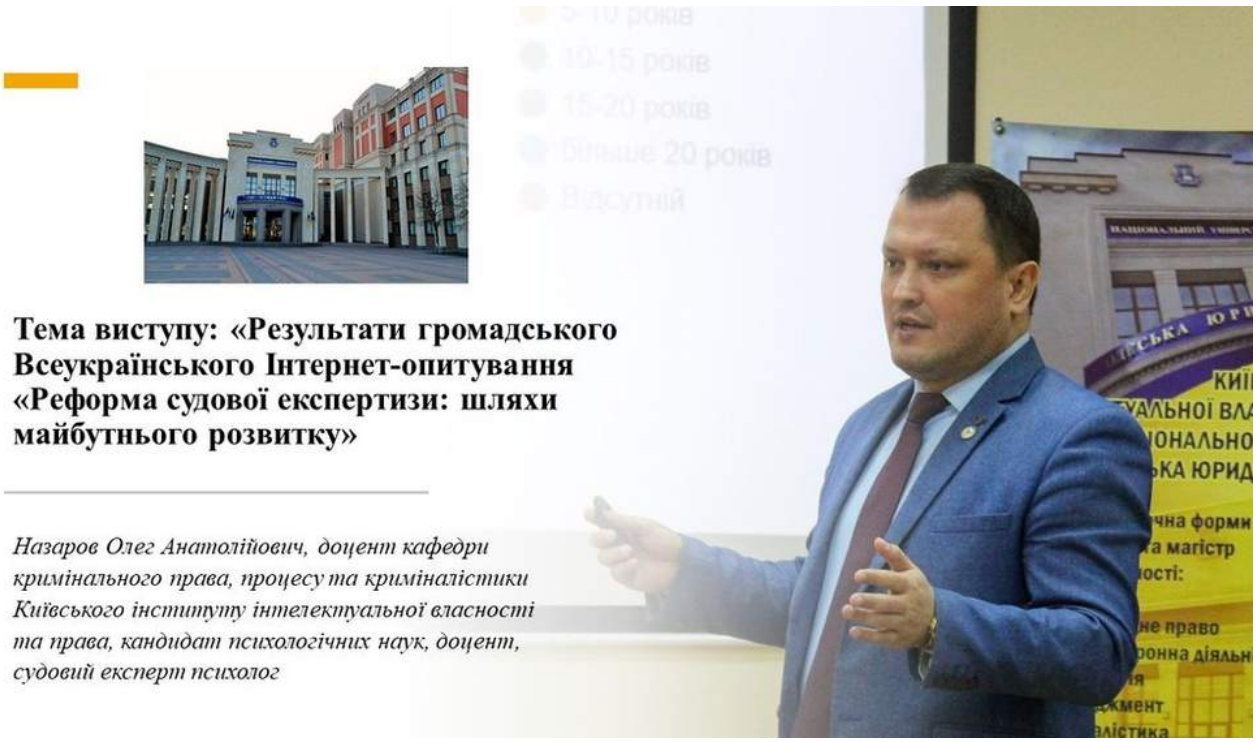

Тема виступу: «Стандартизація судово-експертної діяльності»

Татарнікова Тетяна Олександрівна, заступник директора Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, кандидат юридичних наук

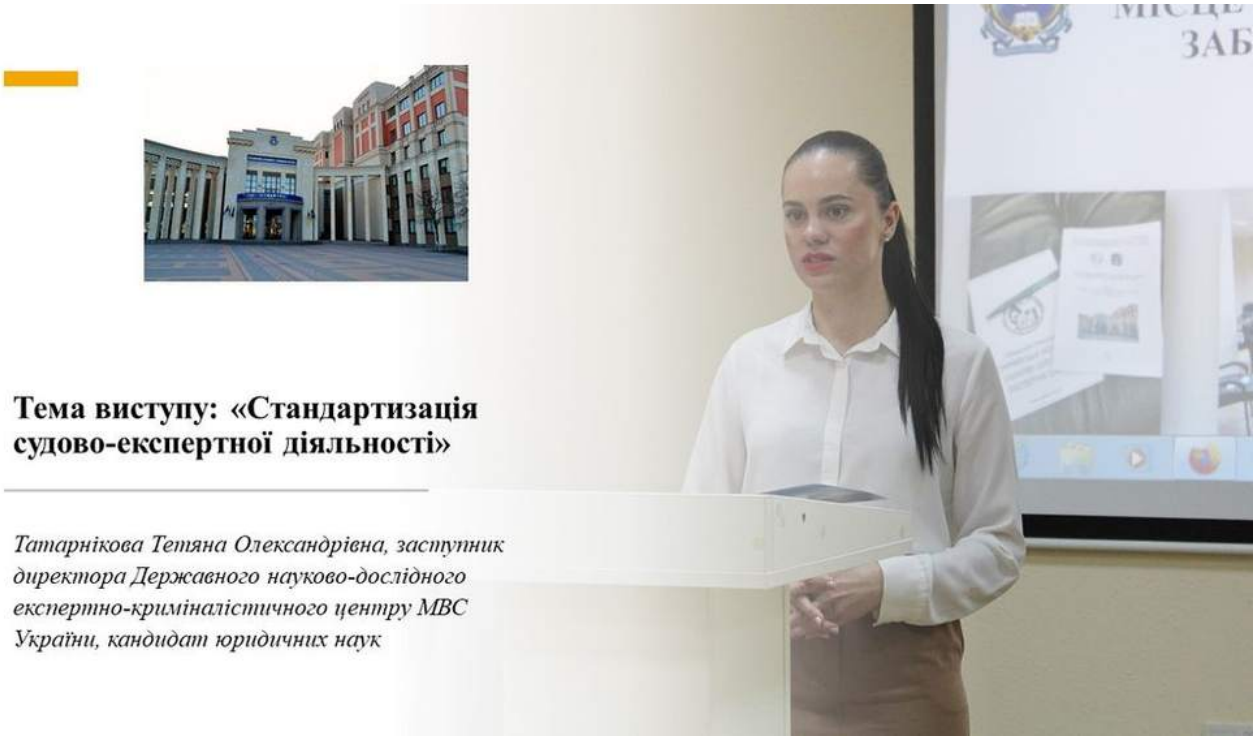

Тема виступу: «Шляхи підвищення ефективності підготовки фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта»

Кісіль Наталія Валеріївна, старший викладач кафедри інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін Київського інституту інтелектуальної власності та права, кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник

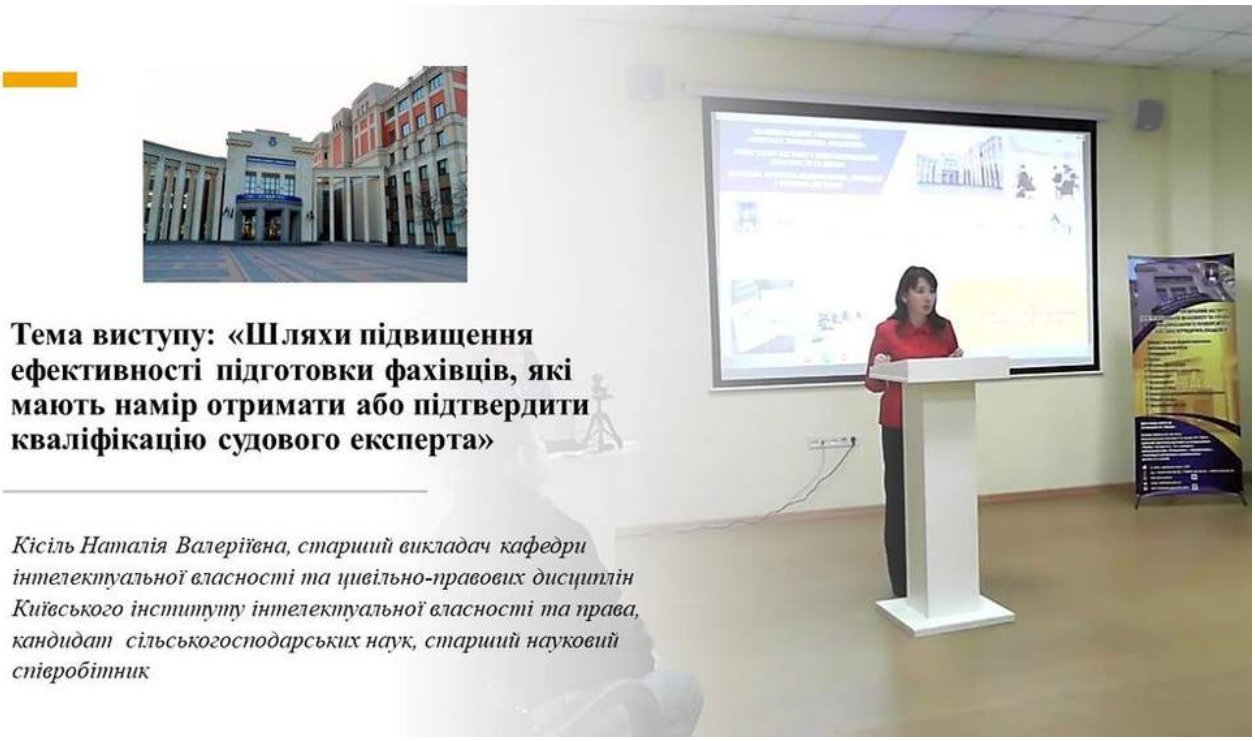

Відеозапис виступів спікерів. Частина 2.

Відео: https://www.youtube.com/embed/BYoFKfdEY0A

Зміст конференції, частина 3.

Тема виступу: «Електронна платформа як сучасний адміністративно-розпорядчий сервіс здійснення судово-експертної діяльності»

Морозова Олена Сергіївна, кандидат економічних наук, судовий експерт, експертний стаж біля 20 років

Файл презентації до виступу -

Тема виступу: «Державна судова експертиза і рецензування висновку експерта як засоби забезпечення принципу змагальності сторін у кримінальному судочинстві України»

Авдєєва Галина Костянтинівна, кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник НДІ вивчення проблем злочинності ім. академіка В. В. Сташиса НАПрН України

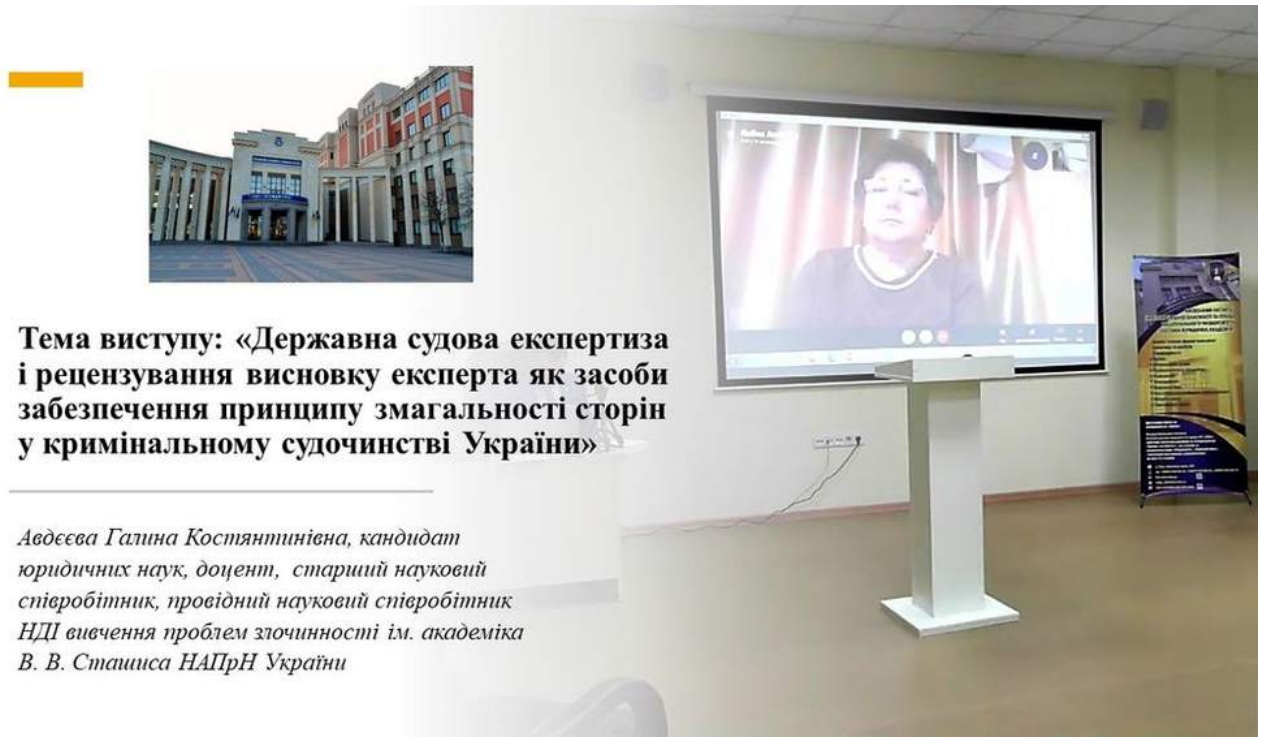

Тема виступу: «Проблемні питання здійснення оплати судовим експертам, які не є працівниками державних експертних установ, за проведення судових експертиз, виконання яких не є їх службовим обов'язком»

Зеленіна Євгенія Володимирівна, судовий експерт, експертний стаж 3 роки

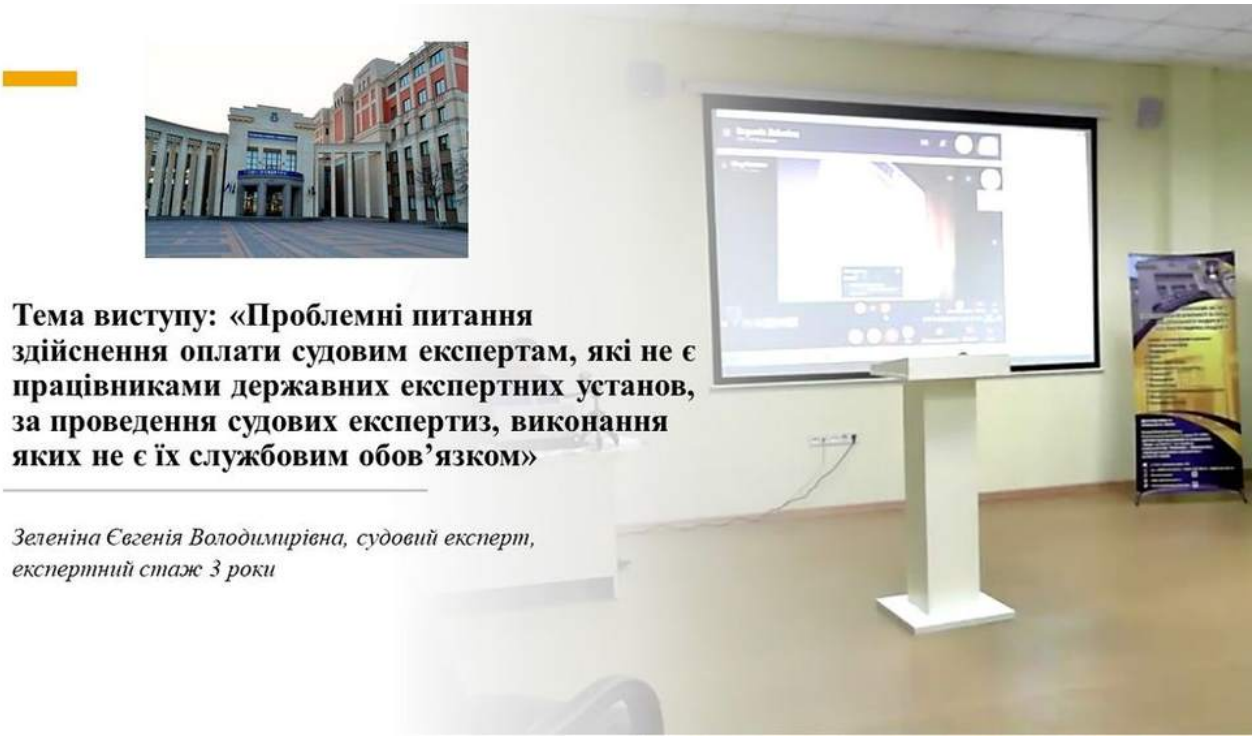

Тема виступу: «Міжнародне співробітництво в галузі судової експертизи»

Шейко Олександр Миколайович, аудитор, судовий експерт

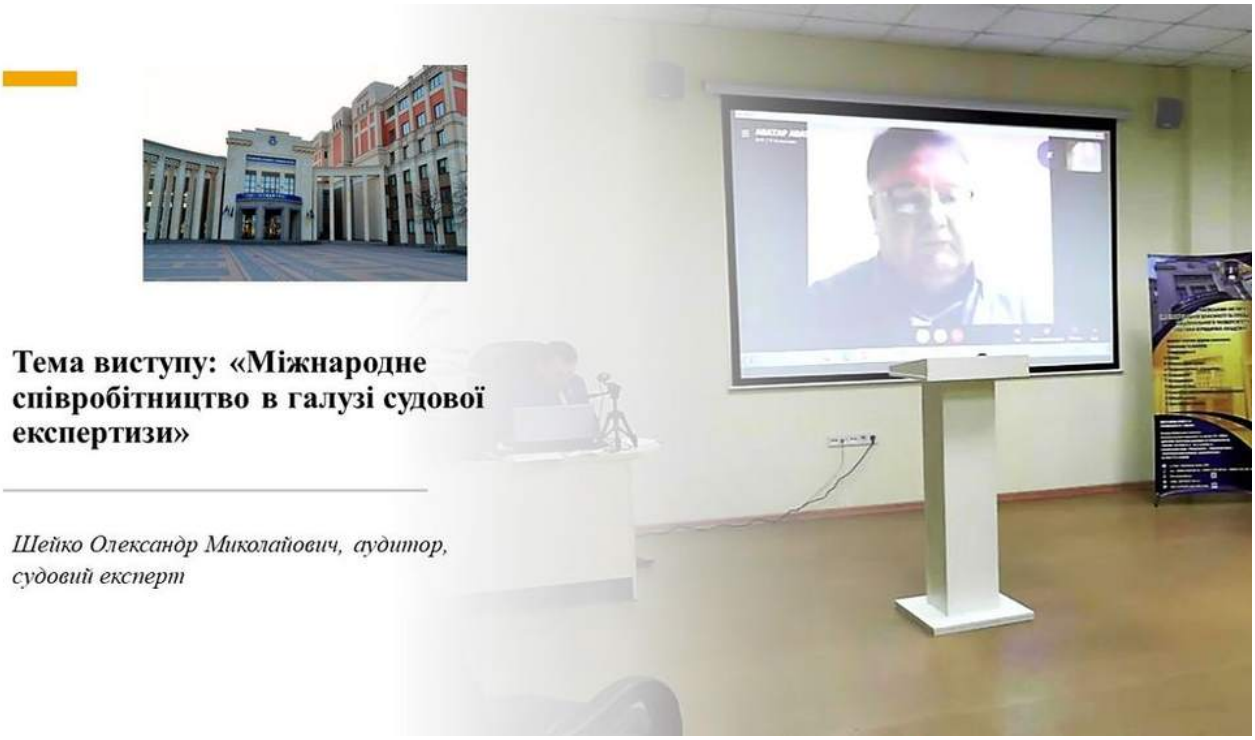

Тема виступу: «Реформування призначення комплексних експертиз, в частині врегулювання питання їх проведенням одним експертом»

Хомутенко Денис Геннадійович, судовий експерт, експертний стаж біля 10 років

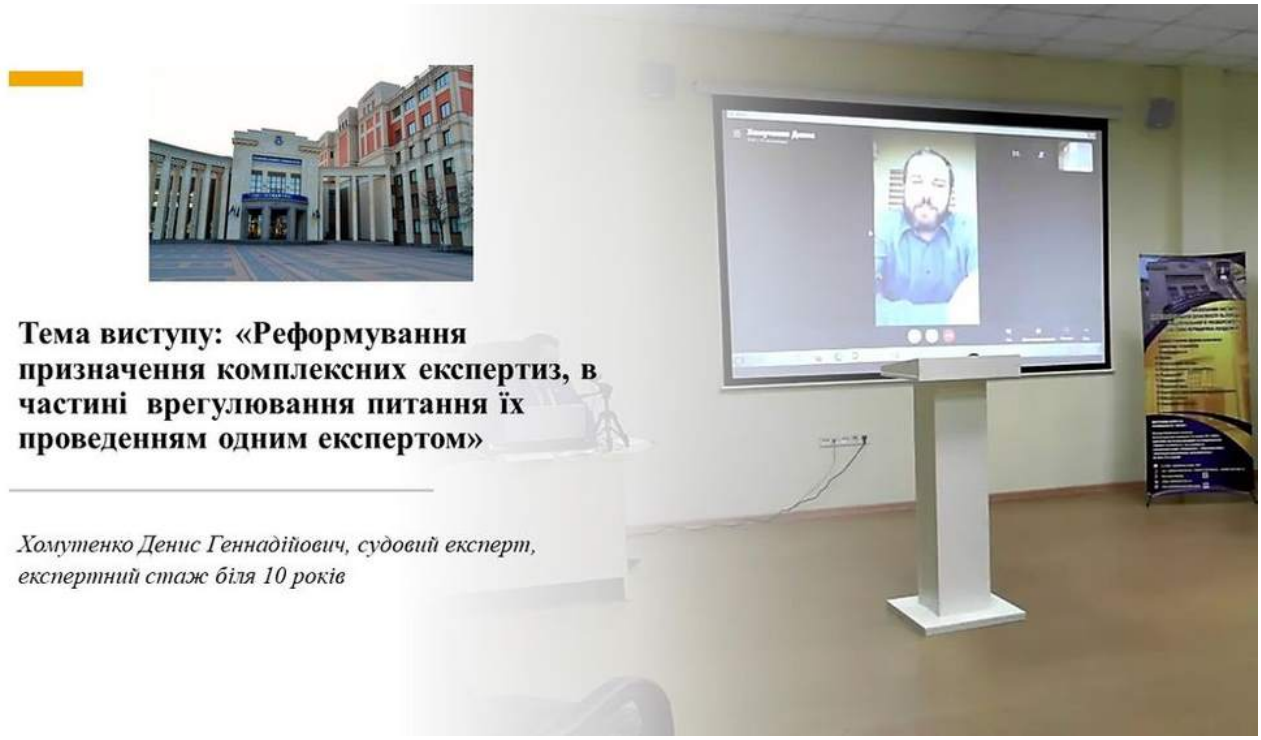

Тема виступу: «Шляхи забезпечення принципу незалежності судової експертизи»

Бочкарьов Денис Олександрович, кандидат економічних наук, судовий експерт, експертний стаж 12 років

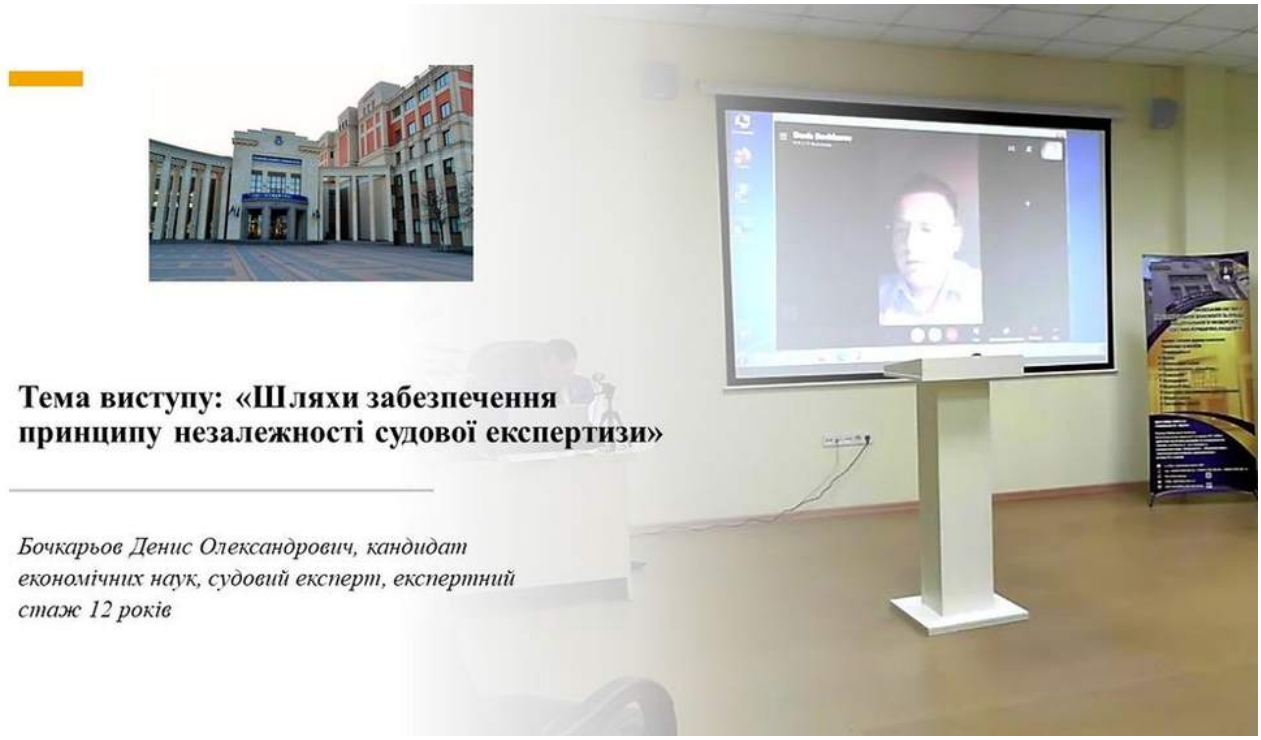

Відеозапис виступів спікерів. Частина 3.

Відео: https://www.youtube.com/embed/RGVnT5Zmy_8

References

1. Videozapys vystupiv spikeriv Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii-dyskusii "Mistse nederzhavnoi sudovoi ekspertyzy u zabezpechenni sudochynstva Ukrainy" 19 zhovtnia 2020 roku [Video Recordings of Speakers' Presentations at the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference-Discussion "the Place of Non-State Forensic Examination in Ensuring Justice in Ukraine" (19 October 2020)]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2020. Vol. 5, No. 6 (30). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/3451-videozapis-vistupiv-spikeriv-vseukrajinskoji-naukovo-praktichnoji-konferentsiji-diskusiji-mistse-nederzhavnoji-sudovoji-ekspertizi-u-zabezpechenni-sudochinstva-ukrajini (onovlena versiia vid 03.11.2020). [in Ukrainian].

РОЗ'ЯСНЕННЯ ЧЛЕНА ТЕХНІЧНОГО КОМІТЕТУ E52 FORENSIC PSYCHOPHYSIOLOGY ASTM INTERNATIONAL ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ УКРАЇНСЬКИМИ ПОЛІГРАФОЛОГАМИ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ASTM INTERNATIONAL[1]

Назаров О. А.

DOI: 10.53672/ej.6.2020.02[1] Check for updates

Анотація. Роз'яснення підготував член Технічного комітету E52 Forensic Psychophysiology ASTM International, судовий експерт-психолог (поліграфолог) О. А. Назаров у відповідь на численні запити українських поліграфологів, яким бракувало ясності щодо правових підстав застосування міжнародних стандартів ASTM в Україні. Відправною точкою слугує Меморандум про взаєморозуміння, підписаний 27 квітня 2017 року між ДП «Український науково-дослідний і навчальний центр з питань стандартизації, сертифікації та якості» (ДСТУ) та ASTM International. Автор аналізує пункти B.4, C.1 і C.2 Меморандуму, Закон України «Про стандартизацію» від 05.06.2014 № 1315-VII та роз'яснення Міністерства економічного розвитку і торгівлі України щодо застосування стандартів, зокрема у зв'язку зі скасуванням міждержавних ГОСТ у 2015 році. Виокремлено два шляхи впровадження: посилання на стандарти ASTM у національних нормативних вимогах і прийняття їх як національних методом перекладу або неідентичного прийняття, що вимагає визнання авторських прав ASTM, переліку винятків і застережень на титульних сторінках. За статтею 23 Закону національні стандарти застосовують добровільно, якщо обов'язковість не встановлено нормативно-правовим актом, а підприємства й професійні спільноти вправі розробляти власні стандарти та кодекси усталеної практики. Окремо пояснено статуси voluntary, historical і withdrawn: «історичний» чи «вилучений» стандарт не втрачає придатності до використання, а нова версія не забороняє застосовувати попередні. Наведено перелік 15 стандартів Комітету E52 (від E1954 щодо проведення досліджень до E2439 щодо приладів, сенсорів і програмного забезпечення), відомості про ініційоване 1998 року створення комітету та хронологію 2017–2020 років: міжвідомчий семінар у КНДІСЕ, повідомлення Національного органу стандартизації про перші редакції 15 проєктів ДСТУ ASTM, круглі столи в Національній академії внутрішніх справ. Автор доходить висновку, що застосування стандартів ASTM є частиною ділової практики професійної спільноти і шляхом до міжнародного визнання результатів психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа. Матеріал адресовано поліграфологам, судовим експертам, керівникам поліграфологічних служб і юристам, які оцінюють відповідність досліджень визнаним стандартам.

Ключові слова: ASTM International, Технічний комітет E52 ASTM, судова психофізіологія, стандарти психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа, меморандум про взаєморозуміння, національна стандартизація, неідентичне прийняття стандарту, авторське право ASTM, Закон України «Про стандартизацію», поліграфолог.

Clarifications by a Member of ASTM International Technical Committee E52 on Forensic Psychophysiology on the Application of ASTM International Standards by Ukrainian Polygraph Examiners

Nazarov O. A.

Abstract. Ukrainian polygraph examiners often ask whether, and on what legal basis, they may rely on ASTM International standards in their practice. Prepared by O. A. Nazarov, a member of ASTM Technical Committee E52 Forensic Psychophysiology and a certified forensic psychologist (polygraph examiner), the paper answers this question by examining the Memorandum of Understanding concluded on 27 April 2017 between the Ukrainian Scientific-Research and Training Center of Issues of Standardization, Certification and Quality (DSTU) and ASTM International. The author analyses clauses B.4, C.1 and C.2 of the Memorandum together with the Law of Ukraine 'On Standardization' of 5 June 2014 No. 1315-VII and the explanations of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine on the application of standards, including the consequences of cancelling interstate GOST standards in 2015. Two routes of implementation are distinguished: referencing ASTM standards in national requirements, and adopting them as national standards by translation or as non-identical adoptions, subject to recognition of ASTM copyright and mandatory notices. Because national standards in Ukraine are voluntary unless a regulation makes them binding, professional communities may also adopt standards and codes of practice of their own. The paper explains the voluntary, historical and withdrawn status of ASTM documents and shows that a historical or withdrawn standard may still be applied. It lists the 15 standards of Committee E52, from E1954 on research conduct to E2439 on instrumentation, sensors and software, and records the events of 2017–2020 aimed at the national adoption of DSTU ASTM standards in forensic psychophysiology. The author concludes that adherence to ASTM standards is a realistic route to international recognition of polygraph results obtained by Ukrainian examiners.

Keywords: ASTM International, Committee E52, forensic psychophysiology, polygraph examination standards, memorandum of understanding, national standardization, non-identical adoption, voluntary standards, withdrawn standards, Ukraine.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 09.12.2020; у номері — 31.12.2020; DOI:* ***10.53672/ej.6.2020.02***[1].

Повний текст

Так, роботи щодо гармонізації національних стандартів з міжнародними та європейськими, пріоритетність прямого впровадження яких визначена пунктом 8 частини 2 статтею 4 Закону України «Про стандартизацію», проводяться в Україні на постійній основі з 2001 року.

Впровадження в Україні міжнародних стандартів ASTM згідно Меморандуму про взаєморозуміння відбувається за наступними напрямами:

1. Підвищення значущісті Міжнародних стандартів ASTM, якщо це доцільно і включення посилання на Міжнародні стандарти ASTM, де це можна (пункт B.4. Меморандуму).

2. Прийняття Міжнародних стандартів ASTM у якості національних як методом перекладу, **так і методом неідентичного прийняття** (пункт C. Меморандуму).

Відповідно до пункту B.4. вказаного Меморандуму - Україна в особі ДСТУ (Національний орган стандартизації) погоджується на наступне: підвищувати значущість Міжнародних стандартів ASTM, якщо це доцільно, і включати посилання на Міжнародні стандарти ASTM, де можна, в тому числі в українські нормативні вимоги.

Особливості перекладу та прийняття Міжнародних стандартів ASTM у якості національних. Відповідно до пункту C. Меморандуму - ASTM International та ДСТУ (Національний орган стандартизації) згодні, що ДСТУ буде використовувати ASTM Міжнародні стандарти, де це можливо, в українських національних стандартах, з відповідним визнання даного авторського права ASTM International, і що **ДСТУ прийматиме ASTM міжнародні стандарти, де це можливо, в якості основи українських національних стандартів**, як визначено у пункті C. Меморандуму про взаєморозуміння.

Пункт C.1. Меморандуму. Переклад та прийняття:

ДСТУ слід перекласти стандарти ASTM, без зміни, а потім прийняти переклади як національний стандарт ДСТУ (Національний орган стандартизації) в межах своєї території таким чином:

а. ДСТУ (Національний орган стандартизації) надає ASTM International письмове повідомлення про стандарти ASTM, які він буде перекладати і приймати

б. ДСТУ визнає і погоджується з тим, що всі авторські права та інші права в стандартах ASTM (і будь-які майбутні зміни) є власністю ASTM International, відповідно до застосовного в США і міжнародного законодавства про авторське право

г. ДСТУ (Національний орган стандартизації) публікує свої переклади (похідні роботи) і наступні прийняття стандартів ASTM («ДСТУ Переклади») без змін, наскільки це можливо, відповідно до оригіналу і зобов'язується підтримувати цілісність стандартів ASTM.

е. ДСТУ погоджується розмістити на титульній і першій сторінках перекладу ДСТУ застереження ASTM «Цей переклад ДСТУ оснований на ASTM XXXXXXX, назва, авторське право ASTM International, 100 Barr Harbor Drive, West Conshohocken, PA 19428, USA. Переклад і передрук відповідно з ліцензійною угодою з ASTM International"

Пункт С.2. Меморандуму. Неідентичні прийняття

а. Будь-які зміни, необхідні ДСТУ (Національний орган стандартизації) для національного прийняття конкретних стандартів ASTM (зміни, доповнення або поправки) повинні бути перераховані ДСТУ (Національний орган стандартизації), як ДСТУ <u>В инятки до перекладів</u> (відповідно до пункту С.1. Меморандуму) стандарту ASTM на окремій титульній або останній сторінці.

б. Компетенція ASTM. Наступне твердження повинно з'явитися на обкладинці і першій сторінці кожного опублікованого ДСТУ винятку стандарту ASTM: "Цей національний стандарт ДСТУ заснований на ASTM XXXX-XX, права власності, авторські права належать ASTM International, 100 Barr Harbor Drive, West Conshohocken, PA 19428, USA відповідно до ліцензії з ASTM International ".

в. ДСТУ зобов'язується не представляти і не надавати ДСТУ Винятки будь-якому іншому органу і або організації з стандартизації - будь то національні, міжнародні або інші - для використання, розгляду або затвердження, без попередньої письмової згоди Президента ASTM International.

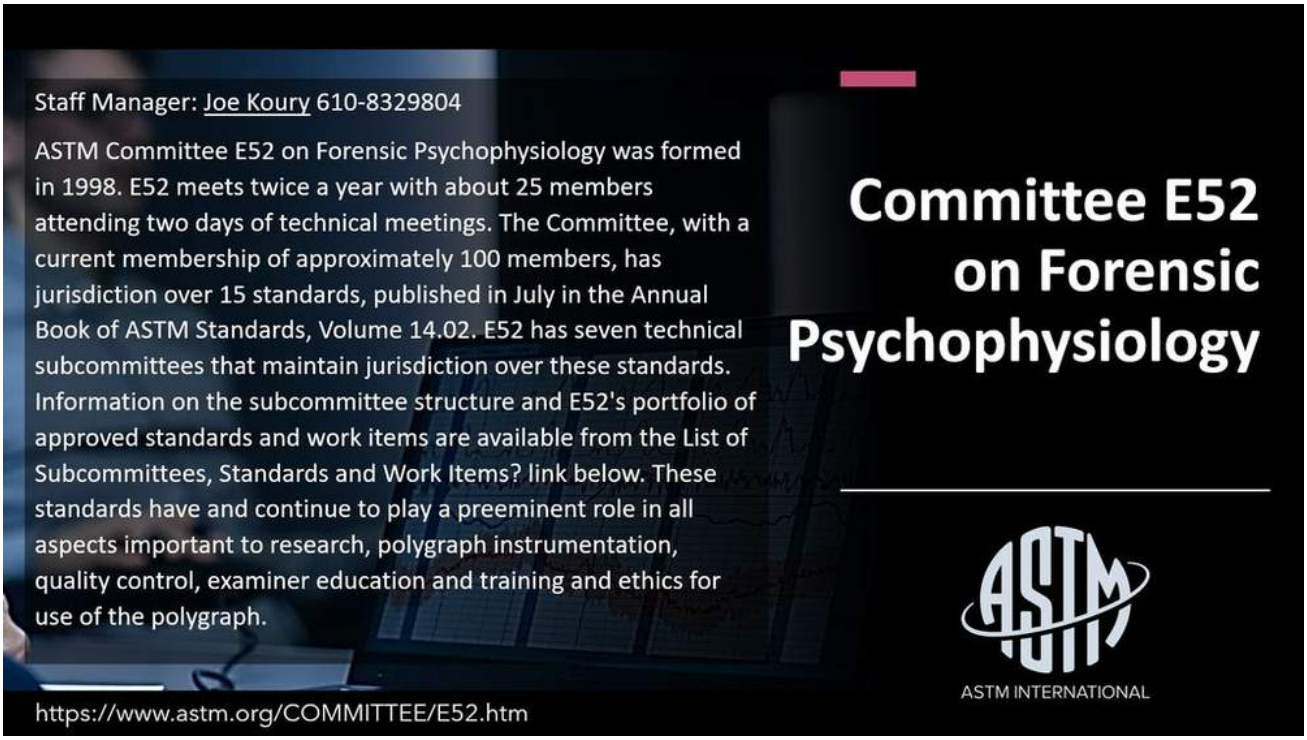

У 1998 році ASTM стало співпрацювати з фахівцями поліграфологами і було ініційовано створення **Комітету Е52 з експертної психофізіології (дослідження на поліграфі)**. В даний час комітет об'єднує близько 100 членів з числа практикуючих приватних поліграфологів, поліграфологів правоохоронних органів, представників урядів різних країн. **Станом на 2020 рік Комітет має 15 опублікованих стандартів в рамках 7 технічних підкомітетів.** Ці стандарти грали і продовжують грати першорядну роль в усіх аспектах, важливих для досліджень, використання поліграфа, контролю якості, навчання та підготовки поліграфологів, а також етики використання поліграфа. Інтернет-сайт комітету Е52 ASTM - http://www.astm.org/COMMITTEE/E52

Нижче пропонується для ознайомлення повний список стандартів, які існують в даний час в рамках професії поліграфолог.

ASTM Standards в галузі психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа:

1. ASTM E1954-05 (2017) Standard Practice for Conduct of Research in Psychophysiological Detection of Deception (Polygraph). - https://www.astm.org/Standards/E1954.htm

2. ASTM E2000-05 **(Withdrawn 2014)** Standard Guide for Minimum Basic Education and Training of Individuals Involved in the Detection of Deception (PDD). - https://www.astm.org/Standards/E2000.htm

3. ASTM E2031-99 (2016) Standard Practice for Quality Control of Psychophysiological Detection of Deception (Polygraph) Examinations. - https://www.astm.org/Standards/E2031.htm

4. ASTM E2035-12 (2017) Standard Terminology Relating to Forensic Psychophysiology. - https://www.astm.org/Standards/E2035.htm

5. ASTM E2062-11 (2017) Standard Guide for PDD Examination Standards of Practice. - https://www.astm.org/Standards/E2062.htm

6. ASTM E2063-12 (2017) Standard Practice for Calibration and Functionality Checks Used in Forensic Psychophysiological Detection of Deception (Polygraph) Examinations. - https://www.astm.org/Standards/E2063.htm

7. ASTM E2064-00 (2014) Standard Guide for Minimum Continuing Education of Individuals Involved in Psychophysiological Detection of Deception (PDD). - https://www.astm.org/Standards/E2064.htm

8. ASTM E2065-11 **(Withdrawn 2020)** Standard Guide for Ethical Requirements for Psychophysiological Detection of Deception (PDD) Examiners. - https://www.astm.org/Standards/E2065.htm

9. ASTM E2080-14 Standard Guide for Clinical Psychophysiological Detection of Deception (PDD) Examinations for Sex Offenders. - https://www.astm.org/Standards/E2080.htm

10. ASTM E2162-07 **(Withdrawn 2016)** Standard Guide for Minimum Continuing Education of Individuals Involved in Psychophysiological Detection of Deception (PDD) Testing of Sex Offenders. - https://www.astm.org/Standards/E2162.htm

11. ASTM E2163-06 (2014) Standard Guide for Minimum Training Requirements for Examiners Conducting Psychophysiological Detection of Deception (PDD) Testing of Sex Offenders in Treatment, Probation or Other Similar Programs. - https://www.astm.org/Standards/E2163.htm

12. ASTM E2229-09 (2018) Standard Practices for Interpretation of Psychophysiological Detection of Deception (Polygraph) Data. - https://www.astm.org/Standards/E2229.htm

13. ASTM E2324-04 (2017) Standard Guide for PDD Paired Testing. - https://www.astm.org/Standards/E2324.htm

14. ASTM E2386-04 (2017) Standard Guide for the Conduct of PDD Screening Examinations. - https://www.astm.org/Standards/E2386.htm

15. ASTM E2439-09 (2016) Standard Guide for Instrumentation, Sensors and Operating Software Used in Forensic Psychophysiological Detection of Deception (Polygraph) Examinations. - https://www.astm.org/Standards/E2439.htm

Окремо звертаю увагу на застосування в стандартах таких понять як **voluntary (добровільний)**, **historical (історичний)**, **withdrawn (відкликаний, вилучений)**. **Нище вказаний лист ASTM висвітлює деякі аспекти стандартів ASTM та їх використання.** Стандарти ASTM використовуються приватними особами, компаніями та різними установами по всьому світу. Стандарти ASTM є **добровільними**, оскільки ASTM International не забороняє їх використання. Однак державні регулятори іноді надають добровільним стандартам силу закону, цитуючи їх у законах, нормативних актах та кодексах. **"Історичний" стандарт** - це старіша версія стандарту ASTM, яку замінила більш нова версія. **"Вилучений" стандарт** - це стандарт ASTM, який був скасований відповідальним за нього комітетом. Стандарт може бути вилучений із заміною або без неї. Той факт, що стандарт має статус **"історичний"** або **"вилучений"**, **не означає, що цей стандарт не може бути використаний**. Нова версія або перегляд стандарту не забороняє використовувати

попередні версії. Якщо у вас виникнуть додаткові запитання, будь ласка, не соромтеся звертатися до ASTM.

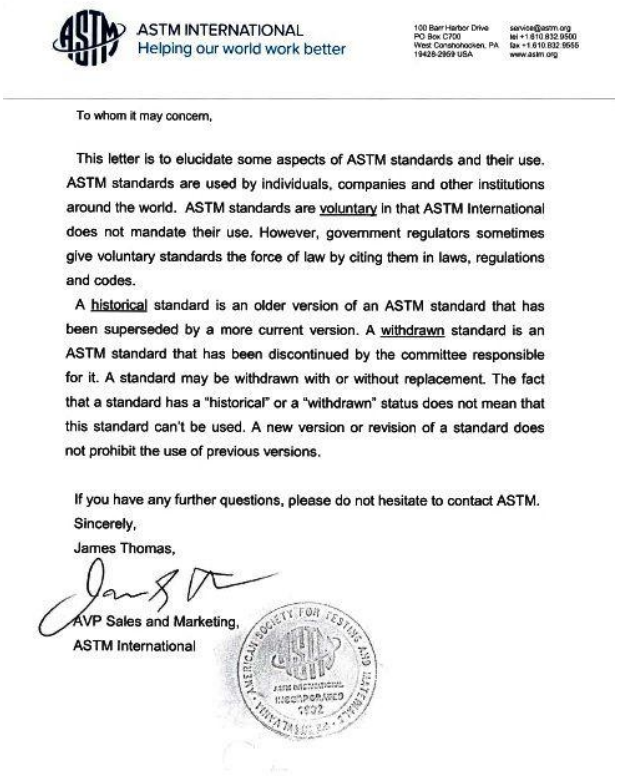

ASTM INTERNATIONAL
Helping our world work better

100 Barr Harbor Drive
PO Box C700
West Conshohocken, PA
19428-2959 USA

service@astm.org
tel +1 610 832 9500
fax +1 610 832 9555
www.astm.org

To whom it may concern,

This letter is to elucidate some aspects of ASTM standards and their use. ASTM standards are used by individuals, companies and other institutions around the world. ASTM standards are voluntary in that ASTM International does not mandate their use. However, government regulators sometimes give voluntary standards the force of law by citing them in laws, regulations and codes.

A historical standard is an older version of an ASTM standard that has been superseded by a more current version. A withdrawn standard is an ASTM standard that has been discontinued by the committee responsible for it. A standard may be withdrawn with or without replacement. The fact that a standard has a "historical" or a "withdrawn" status does not mean that this standard can't be used. A new version or revision of a standard does not prohibit the use of previous versions.

If you have any further questions, please do not hesitate to contact ASTM.

Sincerely,

James Thomas,

AVP Sales and Marketing,
ASTM International

Роз'яснення Міністерства економічного розвитку і торгівлі України з питань застосування стандартів, у тому числі в зв'язку зі скасуванням у 2015 році міждержавних стандартів (ГОСТ):

Законом України від 05.06.2014 № 1315-VII "Про стандартизацію" (далі – Закон), який набув чинності 03.01.2015 року, в національне законодавство України як держави-члена Світової організації торгівлі (далі – СОТ) імплементовані положення Угоди СОТ про технічні бар'єри в торгівлі, зокрема Кодексу доброчинної практики з розроблення, прийняття та застосування стандартів, та впроваджені міжнародні та європейські принципи стандартизації. **Законом України "Про стандратизацію" встановлено два рівні стандартизації залежно від рівня суб'єкта стандартизації, що приймає стандарти: національні стандарти, прийняті національними органом стандартизації та стандарти, прийняті підприємствами, організаціями.**

Статтею 23 Закону визначено, що національні стандарти застосовуються на добровільній основі, крім випадків, якщо обов'язковість їх застосування встановлена нормативно-правовими актами, а частиною другою статті 16 Закону визначено, що стандарти, прийняті підприємствами, застосовуються на добровільної основі.

Пунктом 1 частини першої статті 16 Закону встановлено, що підприємства, установи та організації мають право у відповідних сферах діяльності та з урахуванням своїх господарських і професійних потреб організовувати та виконувати роботи із стандартизації, зокрема: розробляти, приймати, перевіряти, переглядати та скасовувати стандарти, кодекси усталеної практики, технічні умови і зміни до них, установлю-

вати процедури їх розроблення, прийняття, перевірки, перегляду, скасування та застосування.

Законодавство України передбачає низку механізмів для отримання необхідного стандарту, враховуючи те, що використав право, надане підприємству вищезазначеної нормою Закону суб'єкт господарювання має право отримати свій власний документ, розроблений за своїми власними правилами.

Також слід звернути увагу на визначення, яке дає Закон терміну "стандарт", а саме: **"стандарт" – нормативний документ, заснований на КОНСЕНСУСІ,** прийнятий визнаним органом, що встановлює для загального і неодноразового використання правила, настанови або характеристики щодо діяльності чи її результатів, та спрямований на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері.

У завершені цього блоку питань щодо застосування стандартів слід підкреслити переваги, які надають стандарти, враховуючи, що вони встановлюють вимоги, у разі дотримання яких, буде отримано визначений результат.

Стандартизація надає можливість нарощування виробничого потенціалу підприємств, створення прогресивних технологій і нових видів високоякісної продукції для того, щоб у міру розвитку вітчизняного ринку й інтеграції у світову економіку розширювати частку української продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Зокрема, застосування стандартів можна розглядати як частину ділової практики кожного суб'єкта господарювання, у тому числі професійної спільноти поліграфологів, які намагаються інтегруватися у міжнародний простір для визнання отриманого результату на поліграфі у будь якій країні світу, яка приєдналася до стандартів ASTM. Щороку прихильників міжнародних стандартів ASTM в Україні стає ще більше, оскільки це єдиний шлях світового визнання в роботі, в тому числі і українських поліграфологів.

Важливі події щодо впровадження міжнародних стандартів ASTM в роботі українських поліграфологів та пошуку консенсусу щодо потреби неідентичного прийняття міжнародних стандартів ASTM в Україні:

21 грудня 2017 року - проведено міжвідомчий науково-практичний **семінар «Використання комп`ютерного поліграфа при проведенні окремих видів судових психологічних досліджень»** на базі Київського науково-дослідного інституту судових експертиз за ініціативи та участі - Київського, Харківського, Одеського НДІСЕ, Всеукраїнської асоціації поліграфологів України, Колегії поліграфологів України, а також представники Головної військової прокуратури та Департаменту спеціальних розслідувань ГПУ, Служби безпеки України, Центру профілактики корупційних ризиків та виховання доброчесності Державної прикордонної служби України. - URL: http://kndise.gov.ua/news/news-view/c-eksperti-obgovorili-pitanna-vikoristanna-komputernogo-poligrafa-pri-provedenni-okremih-vidiv-sudovih-psihologicnih-doslidzen

27 грудня 2017 року - Національним органом стандартизації України **опубліковано Повідомлення про розроблення першої редакції 15 проектів національних стандартів ДСТУ ASTM** в галузі експертної психофізіології із застосуванням поліграфа за ініціа-

тиви - ГО "Колегія поліграфологів України". - URL: http://uas.org.ua/ua/news/povidomlennya-pro-rozroblennya-pershih-redaktsiy-proektiv-natsionalnih-standartiv-119/

15 лютого 2018 року - проведено **круглий стіл "Актуальні питання впровадження міжнародних стандартів використання поліграфа в Україні"** на базі Національної академії внутрішніх справ за ініціативи - ГО "Колегія поліграфологів України", Міністерство внутрішніх справ, Національна академія внутршніх справ, Національного органа стандартизації. - URL: https://www.naiau.kiev.ua/news/aktualni-pitannya-vprovadzhennya-mizhnarodnih-standartiv-vikoristannya-poligrafa-v-ukrayini.html

30 жовтня 2020 року - проведено міжвідомчий науково-практичний онлайн **круглий стіл "Формування єдиних підходів до оформлення висновків у поліграфологічній діяльності"** на базі Національної академії внутрішніх справ за ініціативи - ГО "Колегія поліграфологів України", Національної академії внутрішніх справ, Міністерства оборони України, Національної поліції України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Служби судової охорони і представників приватних організацій (поліграфологічної служби АТ КБ «Приватбанк», ТОВ «Східноєвропейський центр кадрової безпеки») й Об'єднання поліграфологів силових відомств України. - URL: https://www.naiau.kiev.ua/news/formuvannya-yedinih-pidhodiv-do-oformlennya-visnovkiv-u-poligrafologichnij-diyalnosti.html

Нормативні документи з питань міжнародної стандартизації в Україні:

1. Меморандум про взаєморозуміння між Українським науково-дослідним і навчальним центром з питань стандартизації, сертифікації та якості (ДСТУ) та ASTM International - http://uas.org.ua/wp-content/uploads/2017/03/MemorandumOfUnderstandingUA.pdf

2. Memorandum of Understanding between the Ukrainian Scientific-Research and Training Center of Issues of Standardization, Certification and Quality (DSTU) and ASTM International - http://uas.org.ua/wp-content/uploads/2017/03/MemorandumOfUnderstandingEN.pdf

3. Концепція впровадження стандартів Європейського Союзу за методом "обкладинки", яка затверджена наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 16.11.2011 № 224. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va224731-11#Text

4. Порядок розроблення, прийняття, внесення змін, скасування, відновлення дії, оприлюднення, запровадження та застосування військових стандартів, який затверджений наказом Міністерства оборони України від 24 лютого 2020 року № 56. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0241-20

Додатков пропонуємо для ознайомлення, 02 грудня 2020 року міжнародна організація ASTM International в галузі стандартизації у тому числі і забезпеченні стандартами поліграфологів у світі, направила головному редактору журналу Міжнародну відзнаку прихильності ASTM International

ASTM International выпустила очередной обновленный сборник международных стандартов в области судебной экспертизы, экспертной психофизиологии, который был направлен в том числе и в Украину

Міжнародні стандарти ASTM в галузі психофізіологічної детекції прихованої інформації: плюси та мінуси, які вони несуть фахівцям поліграфологам в Україні

В Україні у відповідності до міжнародного стандарту ASTM E2229 - 09(2018) Standard Practices for Interpretation of Psychophysiological Detection of Deception (Polygraph) Data існують два рецензованих наукових видання в галузі застосування поліграфа

Презентация Назарова О.А. "Особенности внедрения международных стандартов и возможности взаимодействия с Техническим комитетом E52 «Прикладная психофизиология» ASTM в имплементации требований использования полиграфа в Украине"

Представитель Украины включен в Технический комитет E52 по судебной психофизиологии Международной организации "ASTM International", который занимается стандартизацией профессиональной деятельности полиграфологов по всему миру

В Украине будут реализованы Международные стандарты ASTM International в области использования полиграфа благодаря заключенному государственному Меморандуму

Полный список международных стандартов ASTM в области детекции лжи (психофизиологических исследований с использованием полиграфа)

Международный стандарт ASTM E2065-11 этических требований к полиграфологу занимающимся проведением психофизиологических исследований с использованием полиграфа в судопроизводстве

Международные стандарты проведения психофизических исследований ASTM

References

1. Nazarov O. A. Roziasnennia chlena Tekhnichnoho komitetu E52 Forensic Psychophysiology ASTM International shchodo zastosuvannia ukrainskymy polihrafolohamy mizhnarodnykh standartiv ASTM International [Clarifications by a Member of ASTM International Technical Committee E52 on Forensic Psychophysiology on the Application of ASTM International Standards by Ukrainian Polygraph Examiners]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2020. Vol. 5, No. 6 (30). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.6.2020.02. URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/3842-roz-yasnennya-shchodo-zastosuvannya-ukrajinskimi-poligrafologami-mizhnarodnikh-standartiv-astm-international (onovlena versiia vid 07.11.2026). [in Ukrainian].

НАЗАРОВА ОЛЕГА АНАТОЛІЙОВИЧА ЯК ПРЕДСТАВНИКА ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ «ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ЕКСПЕРТНОЇ СПІЛКИ» ВКЛЮЧЕНО ДО СКЛАДУ ПРЕЗИДІЇ НАУКОВО-КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ТА МЕТОДИЧНОЇ РАДИ З ПРОБЛЕМ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ[1]

Анотація. Наказом Міністра юстиції України від 01 грудня 2020 року № 4171/5, виданим відповідно до пункту 3.2 розділу 3 Положення про науково-консультативну та методичну раду з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України (затверджене наказом Мін'юсту від 27.03.2012 № 470/5), до складу президії ради включено О. А. Назарова як судового експерта, який не є працівником державної спеціалізованої установи, і представника громадської організації судових експертів «Всеукраїнська незалежна науково-дослідна експертна спілка». Редакція пояснює значення цього рішення для недержавних судових експертів: через представника в керівному органі ради вони можуть порушувати питання, що належать до компетенції президії, і запрошуються до співпраці та захисту професійних інтересів. Основну частину матеріалу становить систематизований виклад Положення № 470/5 зі змінами, внесеними наказом Мін'юсту від 22.01.2020 № 218/5. НКМР визначено як консультативно-дорадчий орган, утворений для вдосконалення наукової роботи, підвищення результативності наукових розробок і якості експертної діяльності науково-дослідних установ судових експертиз Мін'юсту та судових експертів, які не є працівниками державних спеціалізованих установ. Перелічено сім основних завдань ради, серед яких визначення пріоритетних напрямів досліджень, забезпечення єдиного методологічного підходу та розгляд спірних питань експертної практики, і п'ятнадцять її функцій: розгляд і приймання науково-дослідних робіт, координація тематичних планів, обмін науково-інформаційними матеріалами між державними установами та недержавними експертами, аналіз міжнародного досвіду, участь у розробленні програм підготовки експертних кадрів. Описано також порядок денний засідання президії 18 грудня 2020 року: тематичний план науково-дослідних робіт на 2021 рік, план роботи НКМР і план упровадження результатів досліджень, склад секцій, методичні рекомендації щодо програм підготовки судових експертів, тестові завдання, можливе виключення окремих експертних спеціальностей з переліку, за якими кваліфікацію присвоюють недержавним фахівцям, апробація методик ідентифікації та верифікації особи диктора, розроблених Національною академією внутрішніх справ. Матеріал показує судовим експертам, передусім недержавним, де ухвалюють рішення щодо методичного забезпечення експертиз і як на них можна вплинути.

Ключові слова: науково-консультативна та методична рада з проблем судової експертизи, президія НКМР, Міністерство юстиції України, недержавні судові експерти, громадська організація судових експертів, науково-дослідні установи судових експертиз, тематичний план науково-дослідних робіт, методичне забезпечення судової експертизи, підготовка судових експертів.

Oleh Anatoliiovych Nazarov Included in the Presidium of the Scientific Advisory and Methodological Council on Forensic Examination Issues as a Representative of the Public Association of Forensic Experts 'All-Ukrainian Research Expert Union'

Abstract. By Order of the Minister of Justice of Ukraine of 1 December 2020 No. 4171/5, issued under clause 3.2 of the Regulation on the Scientific Advisory and Methodological Council on Forensic

Examination Issues at the Ministry of Justice of Ukraine (approved by Order No. 470/5 of 27 March 2012), O. A. Nazarov joined the presidium of the Council. He represents forensic experts who are not employees of state specialised institutions and the public association 'All-Ukrainian Independent Research Expert Union'. The editorial material explains what the appointment means for non-state experts, who are invited to submit issues within the presidium's competence and to cooperate in protecting their professional interests. The core of the paper summarises the Regulation as amended by Order No. 218/5 of 22 January 2020. The Council is an advisory body created to improve research work, the effectiveness of scientific developments and the quality of expert activity in the forensic science institutions of the Ministry of Justice and among non-state forensic experts. Its seven main tasks and fifteen functions are listed, including setting research priorities, ensuring a uniform methodological approach, resolving disputed issues of expert practice, coordinating research plans, exchanging information between state institutions and independent experts, and contributing to training programmes. The agenda of the presidium meeting of 18 December 2020 is also reported: the 2021 thematic research plan, guidelines for training programmes, test tasks, the possible removal of certain expert specialities from the list open to non-state specialists, and the validation of speaker identification methods developed by the National Academy of Internal Affairs. The material shows non-state forensic experts where decisions on the methodological basis of examinations are taken.

Keywords: Scientific Advisory and Methodological Council, Ministry of Justice of Ukraine, non-state forensic experts, public association of forensic experts, forensic science institutions, research planning, uniform methodological approach, training of forensic experts, speaker identification methods.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 18.12.2020.*

Повний текст

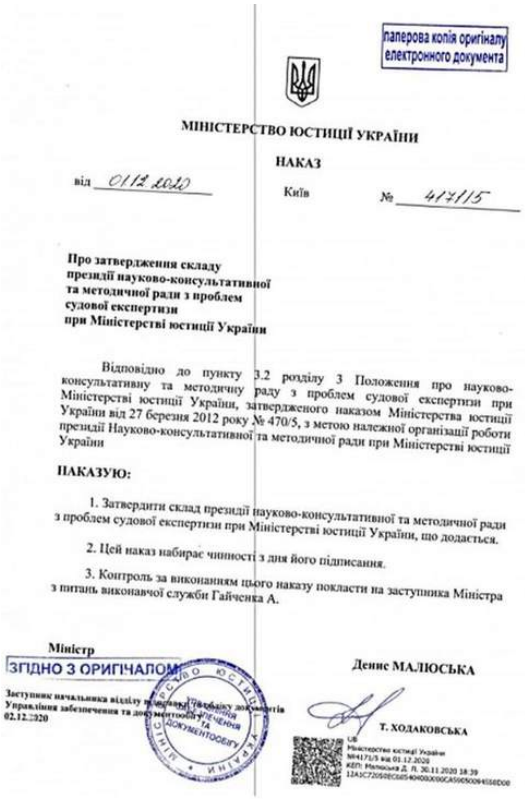

паперова копія оригіналу електронного документа

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

НАКАЗ

від 01.12.2020 Київ № 4171/5

Про затвердження складу президії науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України

Відповідно до пункту 3.2 розділу 3 Положення про науково-консультативну та методичну раду з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 27 березня 2012 року № 470/5, з метою належної організації роботи президії Науково-консультативної та методичної ради при Міністерстві юстиції України

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити склад президії науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, що додається.

2. Цей наказ набирає чинності з дня його підписання.

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра з питань виконавчої служби Гайченка А.

Міністр Денис МАЛЮСЬКА

ЗГІДНО З ОРИГІНАЛОМ

Заступник начальника відділу – начальник сектору документів Управління забезпечення та документообігу Т. ХОДАКОВСЬКА

02.12.2020

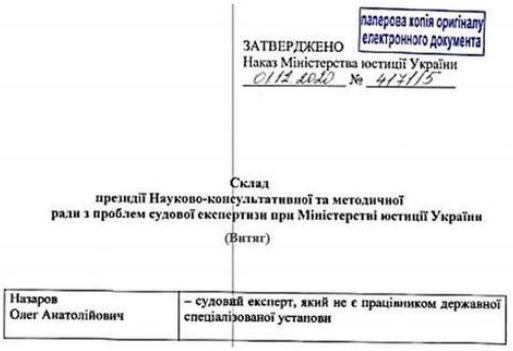

паперова копія оригіналу електронного документа

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства юстиції України
01.12.2020 № 4171/5

Склад
президії Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України
(Витяг)

Назаров Олег Анатолійович	– судовий експерт, який не є працівником державної спеціалізованої установи

Науково-консультативна та методична рада з проблем судової експертизи (далі - НКМР) згідно Положення про науково-консультативну та методичну раду з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, яка затверджена наказом Міністерства юстиції України від 27.03.2012 № 470/5 **є консультативно-дорадчим органом, що створений Міністерством юстиції України (далі - Мін'юст)** з метою удосконалення наукової роботи, сприяння підвищенню результативності наукових розробок та якості експертної діяльності науково-дослідних установ судових експертиз (далі - судово-експертні установи), що належать до сфери управління Мін'юсту, та судових експертів, які не є працівниками державних спеціалізованих установ.

Основними завданнями НКМР є:

1. Визначення пріоритетних напрямів наукових досліджень у галузі судової експертизи та надання пропозицій щодо форм і методів їх здійснення та впровадження в експертну практику. **Змінено:** абзац другий пункту 2.1 розділу ІІ із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 218/5 від 22.01.2020.

2. Оцінка перспектив розвитку наукових досліджень у галузі судової експертизи, їх актуальності та новизни.

3. Забезпечення єдиного методологічного підходу у вирішенні питань теорії та практики судової експертизи.

4. Удосконалення наукової роботи.

5. Розгляд спірних питань експертної практики.

6. Удосконалення науково-методичного, організаційно-управлінського та інформаційного забезпечення судово-експертної діяльності та внесення відповідних пропозицій.

7. Сприяння підвищенню кваліфікації наукових і експертних кадрів судово-експертних установ.

НКМР відповідно до покладених на неї завдань:

1. Здійснює розгляд нових науково-дослідних робіт з метою вирішення питання щодо їх актуальності та доцільності включення до тематичного плану науково-дослідних робіт науково-дослідних установ судових експертиз Мін'юсту (далі - тематичний план). **Змінено:** абзац другий пункту 2.2 розділу ІІ із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 218/5 від 22.01.2020.

2. Здійснює приймання результатів науково-дослідних робіт та вирішує питання щодо їх апробації, публікації та впровадження в експертну практику.

3. Розглядає за клопотанням керівників або вчених рад судово-експертних установ хід виконання довгострокових науково-дослідних робіт та надає виконавцям методичну й консультаційну допомогу.

4. Здійснює координацію науково-дослідних робіт, що виконуються за планами інститутів, з метою уникнення дублювання.

5. Сприяє здійсненню пошукових наукових досліджень та впровадженню нововведень у галузі судової експертизи.

6. Організовує обмін науково-інформаційними матеріалами між судово-експертними установами та судовими експертами, які не є працівниками державних спеціалізованих установ. **Змінено:** абзац сьомий пункту 2.2 розділу II із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 218/5 від 22.01.2020.

7. Здійснює методичну допомогу в організації науково-дослідної та експертної роботи.

8. Вносить пропозиції керівництву судово-експертних установ та Мін'юсту щодо усунення недоліків в організації та проведенні науково-дослідної і методичної роботи; узагальнення експертної практики, підготовки експертних кадрів та вдосконалення цих напрямів діяльності.

9. Сприяє встановленню та підтриманню зв'язків з судово-експертними установами міністерств, інших центральних органів виконавчої влади.

10. Здійснює аналіз міжнародного й вітчизняного досвіду в галузі судової експертизи.

11. Бере участь в організації та підготовці «круглих столів», семінарів, науково-практичних конференцій з актуальних проблем судової експертизи, організовує обмін досвідом.

12. Бере участь у розробці програм підготовки експертних кадрів та розгляді пропозицій до планів стажування працівників судово-експертних установ Мін'юсту.

13. Сприяє міжнародному співробітництву в галузі криміналістики й судової експертизи.

14. Надає пропозиції судово-експертним установам з удосконалення науково-методичного, організаційно-управлінського та інформаційного забезпечення судово-експертної діяльності.

15. Надає за власною ініціативою, за дорученням Мін'юсту або за клопотанням керівника чи вченої ради судово-експертної установи консультаційну, інформаційну та іншу допомогу з питань, що належать до її компетенції.

Згідно сформованого порядку засідань президії, 18 грудня 2020 року відбудеться чергове засідання президії Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України.

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
Мін'юст

вул. Архітектора Городецького, 13,
м. Київ,01001
тел.: (044) 364-23-93, факс: (044) 271-17-83
E-mail:callcentre@minjust.gov.ua,
themis@minjust.gov.ua,
Web: http://www.minjust.gov.ua,
код згідно з ЄДРПОУ 00015622

ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі»
Судовому експерту
Олегу Назарову

вул. Магнітогорська, 16, офіс 304,
м. Київ, 02024
institute.expertise.kiev@gmail.com
2825818819@mail.gov.ua

Додатково до листа Міністерства юстиції України від 02.12.2020 № 2912/6.2/46-20 повідомляємо, що засідання президії Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України (далі – Президія) відбудеться у режимі відеоконференцзв'язку о 10:00 годині 18.12.2020.

Матеріали, що будуть розглядатися на засіданні Президії, направлено на електронні адреси institute.expertise.kiev@gmail.com, 2825818819@mail.gov.ua.

Додаток: на 70 арк. в 1 прим.

Директор
Департаменту експертного
забезпечення правосуддя **Наталія ТКАЧЕНКО**

Повісткою засідання президії є доволі різні за актуальністю питання:

1) розгляд нових науково-дослідних робіт, запропонованих науково-дослідними установами судових експертиз, з метою вирішення питання щодо їх актуальності та доцільності включення до Тематичного плану науково-дослідних робіт науково-дослідних установ судових експертиз Мін'юсту на 2021 рік,

2) узгодження проєктів плану роботи НКМР та плану впровадження результатів науково-дослідних робіт науково-дослідних установ судових експертиз на 2021 рік,

3) узгодження складу секцій НКМР та різне: обговорення питання методичних рекомендацій щодо розробки програм для підготовки судових експертів, обговорення питання щодо тестових завдань, обговорення питання щодо виключення певних експертних спеціальностей з переліку видів судових експертиз та експертних спеціальностей, за якими присвоюється кваліфікація судового експерта фахівцям, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, обговорення питання щодо апробації методик ідентифікації та верифікації особи диктора за фізичними параметрами мовленнєвих сигналів з використанням різних програмно-апаратних комплексів, розробником яких є Національна академія внутрішніх справ України.

Нормативні документи:

1. Положення про науково-консультативну та методичну раду з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, яка затверджена наказом Міністерства юстиції України від 27.03.2012 № 470/5. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0460-12#Text

References

1. Nazarova Oleha Anatoliiovycha yak predstavnyka hromadskoi orhanizatsii sudovykh ekspertiv "Vseukrainskoi naukovo-doslidnoi ekspertnoi spilky" vkliucheno do skladu prezydii Naukovo-konsultatyvnoi ta metodychnoi rady z problem sudovoi ekspertyzy [Oleh Anatoliiovych Nazarov Included in the Presidium of the Scientific Advisory and Methodological Council on Forensic Examination Issues as a Representative of the Public Association of Forensic Experts 'All-Ukrainian Research Expert Union']. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2020. Vol. 5, No. 6 (30). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/3922-nazarova-olega-anatolijovicha-yak-predstavnika-gromadskoji-organizatsiji-sudovikh-ekspertiv-vseukrajinskoji-naukovo-doslidnoji-ekspertnoji-spilki-vklyucheno-do-skladu-prezidiji-kerivnogo-organu-naukovo-metodichnoji-ta-kontrolnoji-radi-z-problem-sudovikh-ekspertizi-pri-ministerstvi-yustitsiji-ukrajini (onovlena versiia vid 18.12.2020). [in Ukrainian].

ДОКУМЕНТИ, ЯКІ ПОДАЮТЬСЯ НА СУДОВУ ЕКСПЕРТИЗУ. ПОРЯДОК ЗАСВІДЧЕННЯ КОПІЙ ДОКУМЕНТІВ РЕГЛАМЕНТУЄТЬСЯ ДСТУ 4163-2003 "ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЮВАННЯ ДОКУМЕНТІВ", ЗАТВЕРДЖЕНИМ НАКАЗОМ ДЕРЖСПОЖИВСТАНДАРТУ УКРАЇНИ № 55 ВІД 07.04.2003[1]

Хмельницький окружний адміністративний суд

Реферат. Хмельницький окружний адміністративний суд роз'яснює порядок засвідчення копій документів, з яким стикається кожен, хто звертається до суду за захистом своїх прав. Редакція журналу звертає увагу, що засвідчені копії документів подаються й судовим експертам під час проведення судової експертизи на замовлення учасника справи відповідно до ст. 106 ЦПК України, тож правильність їх оформлення стосується й об'єктів експертного дослідження. Нормативною підставою названо ч. 4 ст. 94 Кодексу адміністративного судочинства України, за якою копії документів вважаються засвідченими належним чином, якщо їх засвідчено в порядку, встановленому чинним законодавством. Такий порядок визначає національний стандарт ДСТУ 4163-2003 «Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів», затверджений наказом Держспоживстандарту України від 07.04.2003 № 55. Відповідно до п. 5.27 стандарту відмітка про засвідчення копії документа складається з напису «Згідно з оригіналом», назви посади, особистого підпису особи, яка засвідчує копію, її ініціалів і прізвища та дати засвідчення, яку проставляють нижче підпису. Матеріал має практичне значення для учасників судових справ, адвокатів і судових експертів, які приймають документи на дослідження.

Ключові слова: засвідчення копій документів, ДСТУ 4163-2003, Кодекс адміністративного судочинства України, стаття 106 ЦПК України, об'єкти судової експертизи, Хмельницький окружний адміністративний суд.

Documents Submitted for Forensic Examination: Certification of Copies Is Governed by DSTU 4163-2003 "Requirements for Document Preparation" Approved by Order of the State Committee for Technical Regulation and Consumer Policy No. 55 of 7 April 2003

Khmelnytskyi okruzhnyi administratyvnyi sud.

Abstract. The Khmelnytskyi District Administrative Court explains how copies of documents should be certified, an issue faced by everyone who applies to a court to protect their rights. The journal notes that certified copies are also provided to forensic experts when an examination is commissioned by a party under Article 106 of the Civil Procedure Code of Ukraine, so their proper certification also concerns the objects of expert study. Under Article 94(4) of the Code of Administrative Procedure of Ukraine, copies are deemed duly certified if certified in the manner prescribed by law. That manner is set by the national standard DSTU 4163-2003 "Requirements for Document Preparation", approved by Order No. 55 of 7 April 2003. According to clause 5.27 of the standard, a certification mark consists of the words "True to the original", the job title, the personal signature of the certifying person, that person's initials and surname, and the date of certification placed below the signature. The material is of practical use to litigants, advocates and forensic experts who accept documents for examination.

Keywords: certification of copies, DSTU 4163-2003, Code of Administrative Procedure of Ukraine, Civil Procedure Code of Ukraine, objects of forensic examination, document requirements.

Реферат оприлюднено в журналі 20.12.2020. Відомості про першу публікацію уточнюються редакцією.

References

1. Khmelnytskyi okruzhnyi administratyvnyi sud. Dokumenty, yaki podaiutsia na sudovu ekspertyzu. Poriadok zasvidchennia kopii dokumentiv rehlamentuietsia DSTU 4163-2003 "Vymohy do oformliuvannia dokumentiv", zatverdzhenym Nakazom Derzhspozhyvstandartu Ukrainy № 55 vid 07.04.2003 [Documents Submitted for Forensic Examination: Certification of Copies Is Governed by DSTU 4163-2003 "Requirements for Document Preparation" Approved by Order of the State Committee for Technical Regulation and Consumer Policy No. 55 of 7 April 2003] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2020. Vol. 5, No. 6 (30). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/3938-dokumenti-yaki-podayutsya-na-sudovu-ekspertizu-poryadok-zasvidchennya-kopij-dokumentiv-reglamentuetsya-dstu-4163-2003-vimogi-do-oformlyuvannya-dokumentiv-zatverdzhenim-nakazom-derzhspozhivstandartu-ukrajini-55-vid-07-04-2003 (onovlena versiia vid 20.12.2020). [in Ukrainian].

СТАВКИ СУДОВОГО ЗБОРУ В ДЕЯКИХ КРАЇНАХ СВІТУ ЗА ІНФОРМАЦІЄЮ ЮРИСТІВ СУДОВО-АРБІТРАЖНОЇ ПРАКТИКИ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Реферат. Редакція журналу пропонує читачам довідковий огляд ставок судового збору в окремих країнах світу, підготовлений за інформацією юристів судово-арбітражної практики. Матеріал поширено за повідомленням видання «Закон і Бізнес»; до його підготовки долучився юрист судово-арбітражної практики адвокатського бюро «Єгоров, Пугінський, Афанасьєв» Лев Васильєвих. Головна думка огляду полягає в тому, що у світовій практиці судовий збір найчастіше стягують у господарських (комерційних) справах, тоді як звичайних громадян він може взагалі не стосуватися. На думку авторів, такий підхід відкриває доступ до правосуддя всім фізичним особам. Для учасників цивільних і господарських спорів, адвокатів і судових експертів, які працюють у таких справах, матеріал корисний як порівняльний орієнтир у дискусії про співвідношення розміру судового збору і права на доступ до суду.

Ключові слова: судовий збір, ставки судового збору, доступ до правосуддя, господарські (комерційні) справи, фізичні особи, порівняльне право, судово-арбітражна практика.

Court Fee Rates in Selected Countries According to Litigation and Arbitration Lawyers

Abstract. The note offers comparative reference information on court fee rates in a number of countries, compiled from data provided by litigation and arbitration practitioners and distributed by the Ukrainian legal weekly 'Zakon i Biznes'. Lev Vasylievykh, a litigation and arbitration lawyer of the law firm 'Egorov, Puginsky, Afanasiev', took part in preparing the information. The central point is that in most jurisdictions court fees are charged mainly in commercial disputes and may not apply to ordinary citizens at all, an approach that, in the authors' view, keeps the courts open to every individual. For practitioners involved in civil and commercial litigation, including forensic experts, the note serves as a comparative benchmark in the debate on court fees and the right of access to a court.

Keywords: court fees, court fee rates, access to justice, commercial disputes, individuals, comparative law.

Реферат оприлюднено в журналі 27.12.2020. Відомості про першу публікацію уточнюються редакцією.

References

1. Stavky sudovoho zboru v deiakykh krainakh svitu za informatsiieiu yurystiv sudovo-arbitrazhnoi praktyky [Court Fee Rates in Selected Countries According to Litigation and Arbitration Lawyers] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2020. Vol. 5, No. 6 (30). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/4000-stavki-sudebnogo-sbora-v-nekotorykh-stranakh-mira-po-informatsii-yuristov-sudebno-arbitrazhnoj-praktiki (onovlena versiia vid 27.12.2020). [in Ukrainian].

ПРОЄКТИ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ «ПРО СУДОВО-ЕКСПЕРТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ» - ЧЕРЕЗ ТЕРНИ ДО ЗІРОК АБО СКЛАДНИЙ ШЛЯХ УСУНЕННЯ НЕДОЛІКІВ З МЕТОЮ ВИКОНАННЯ УКАЗУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №837/2019 «ПРО НЕВІДКЛАДНІ ЗАХОДИ З ПРОВЕДЕННЯ РЕФОРМ ТА ЗМІЦНЕННЯ ДЕРЖАВИ»[1]

Анотація. Редакція журналу аналізує, як виконувався Указ Президента України від 08.11.2019 № 837/2019 «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави», що зобов'язав Кабінет Міністрів до 31 грудня 2020 року внести законопроєкти про самоврядування судових експертів, рецензування висновку експерта та граничні строки судових експертиз. Джерельною базою слугують перелік заходів 2020 року (круглий стіл у ХНДІСЕ, конференції ОНДІСЕ, КНДІСЕ та ВННДЕС, фахові комунікації й громадські обговорення Мін'юсту), результати соціологічного online-опитування CAWI «Реформування судової експертизи: майбутні шляхи розвитку» (вересень–жовтень 2020 року), офіційна статистика та порівняльна таблиця редакцій проєктів законів «Про судово-експертну діяльність» і про зміни до КПК України від 23.10.2020 та 18.12.2020. Узагальнено зауваження до законопроєктів: розбіжність із правилами законодавчої техніки, інструктивний характер окремих статей, нечіткість термінів, неузгодженість із процесуальним законодавством, відсутність системного підходу до самоврядування приватних експертів і назва, схожа на назву відповідного закону російської федерації. Редакція доводить, що проєкти передають самоврядній організації лише частину розпорядчих функцій, без права організовувати навчання й роботу експертно-кваліфікаційних комісій, як це має адвокатура. Співвідношення 5640 атестованих державних експертів і близько 520 недержавних (жовтень 2020 року) розцінено як ознаку нерівного ставлення держави, а щорічне скорочення кількості недержавних експертів у 2013–2020 роках пов'язано з державною монополією, яку критикують міжнародні інституції (справа ЄСПЛ «Анатолій Руденко проти України», Керівні принципи CEPEJ 2014 року). Критично оцінено збереження моделі рецензування за Порядком від 03.02.2020 № 335/5, хоча сторони вже використовують рецензії як письмові докази, а також строки до 90 (у складних випадках до 150) календарних днів, які не розв'язують проблему навантаження й недофінансування державних установ: другий рік поспіль законом про Державний бюджет зупиняється дія частини другої статті 18 Закону «Про судову експертизу» щодо посадових окладів експертів. Висновок: реформа потребує відмови від адміністративного підходу та врахування думки більшості судових експертів.

Ключові слова: судово-експертна діяльність, законопроєкт «Про судово-експертну діяльність», Указ Президента України № 837/2019, самоврядування судових експертів, рецензування висновку експерта, строки проведення судової експертизи, недержавні судові експерти, реформування судової експертизи, Кримінальний процесуальний кодекс України, Міністерство юстиції України.

Draft Laws of Ukraine 'on Forensic Expert Activity': Per Aspera Ad Astra, or the Difficult Path of Remedying Shortcomings to Implement Presidential Decree No. 837/2019 'on Urgent Measures to Carry out Reforms and Strengthen the State'

Abstract. Presidential Decree No. 837/2019 of 8 November 2019 required the Cabinet of Ministers of Ukraine to submit, by 31 December 2020, draft laws establishing self-government of forensic experts, review of expert opinions and maximum time limits for forensic examinations. This editorial

paper assesses how far the drafts prepared by the Ministry of Justice of Ukraine meet that mandate. It draws on the 2020 events devoted to the reform (a round table and several scientific conferences held by forensic science institutions and the expert union, the Ministry's stakeholder consultations and public discussions), an online CAWI survey of forensic experts conducted in September–October 2020, official statistics and a comparative table of the versions of the draft Law 'On Forensic Expert Activity' and of the amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine dated 23 October and 18 December 2020. The editors summarise the criticism of the drafts: non-compliance with legislative drafting rules, vague terms, inconsistency with procedural law and a title resembling that of the corresponding law of the russian federation. They argue that the proposed self-governing body of private experts would receive only part of the administrative powers, without control over training or qualification commissions. The ratio of 5,640 state experts to about 520 non-state experts is presented as evidence of unequal treatment, and the steady decline in non-state experts since 2013 is linked to a state monopoly criticised by international institutions, as in Anatoliy Rudenko v. Ukraine and the 2014 CEPEJ Guidelines. The drafts also keep the restrictive model of reviewing expert opinions and set a 90-day limit (150 days in complex cases) without addressing the workload and underfunding of state institutions. The paper calls for a reform grounded in the views of the expert community rather than in an administrative approach.

Keywords: forensic expert activity, draft law, self-government of forensic experts, review of expert opinions, time limits for forensic examinations, non-state forensic experts, forensic science reform, Criminal Procedure Code of Ukraine, Ministry of Justice of Ukraine.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 27.12.2020.*

Повний текст

Протягом 2020 року Міністерством юстиції України, Національним науковим центром «Інститутом судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса», Київським науково-дослідним інститутом судових експертиз, Одеським науково-дослідним інститутом судових експертиз та громадською організацією судових експертів «Всеукраїнська незалежна науково-дослідна експертна спілка» було проведено низку науково-практичних заходів (круглий стіл, міжнародні конференції, фахові комунікації із зацікавленими сторонами тощо) щодо проблем реформування судово-експертної діяльності в державі:

1) круглий стіл «Проблеми реформування базового законодавства України з питань експертного забезпечення правосуддя» (6-7 лютого 2020, ХНДІСЕ).

2) Соціологічне дослідження методом online-опитування (CAWI) на тему: «Реформування судової експертизи: майбутні шляхи розвитку» (вересень - жовтень 2020 року, ГО «Всеукраїнська незалежна науково-дослідна експертна спілка», науково-реферативний online журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці»).

3) Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми та перспективи розвитку судової експертизи та криміналістики». (16 жовтня 2020, ОНДІСЕ).

4) Всеукраїнська науково-практична конференція - дискусія «Місце недержавної судової експертизи у забезпеченні судочинства України» (19 жовтня 2020, ВННДЕС).

5) ІІ Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу» (19 листопада 2020 року, КНДІСЕ).

6) Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні питання криміналістики, судової експертизи та кримінального процесу» (3 грудня 2020 року, ОНДІСЕ).

7) Фахові комунікації Міністерства юстиції України із зацікавленими сторонами за напрямками: «Експерт чи судовий експерт» (14.07.2020), «Суб'єкти судово-експертної діяльності» (20.07.2020), «Доступ до професії судового експерта» (23.07.2020), «Відкриття текстів методик проведення судових експертиз для загального доступу» (27.07.2020), «Самоврядування судових експертів» (04.08.2020).

8) Винесення на публічне громадське обговорення проєкту Закону України «Про судово-експертну діяльність» (23 жовтня 2020 року, Міністерство юстиції України).

9) Дистанційне громадське обговорення проєкту Закону України «Про судово-експертну діяльність» (30 жовтня 2020 року та 11 листопада 2020 року, Міністерство юстиції України). Предметом обговорення стали й результати звіту іноземних експертів щодо проєкту Закону – Габріелє Юодкайте-Гранскієнє, Андрія Горбаткова (Литва).

23 жовтня 2020 року Міністерством юстиції України був представлений громадськості проєкт Закону України «Про судово-експертну діяльність», який розроблено на виконання Указу Президента України від 08.11.2019 № 837 «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави», яким, зокрема, повинно було передбачено необхідність врегулювання питань щодо самоврядування судових експертів, рецензування висновку судового експерта та визначення граничних строків проведення судових експертиз. Всі зацікавлені особи мали можливість надіслати Міністерству юстиції України свої зауваження та пропозиції до проєкту Закону України «Про судово-експертну діяльність» на електронну адресу: rule_of_law@minjust.gov.ua

До уваги пропонувалося проєкти двух нормативно-правових актів: 1) Проєкт Закону України «Про судово-експертну діяльність», 2) Проєкт Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України» (щодо удосконалення деяких положень, пов'язаних з порядком призначення та проведення експертизи).

Серед зауважень, які були висловлені на адресу підготовлених законопроєктів були:

1) неузгодження створених нормативно-правових актів з методичними рекомендаціям «Правила оформлення проєктів Законів та основні вимоги до законодавчої техніки», методичним рекомендаціям від 21.11.2000 № 41 «Методичні рекомендації щодо розроблення проектів законів та дотримання вимог нормопроектної техніки», що схвалені Постановою колегії Міністерства юстиції України та **Правила оформлення проектів законів та основні вимоги законодавчої техніки. Методичні рекомендації**. Видання четверте, виправлене і доповнене. - Київ: апарат Верховної Ради України, 2014. - 39 С. - URL: http://static.rada.gov.ua/site/bills/info/zak_rules.pdf

2) не подолання певного інструктивного (роз'яснювального) характеру окремих статей;

3) нечітке визначення окремих термінів;

4) не забезпечення системного підходу до організації діяльності усіх суб'єктів судово-експертної діяльності, у тому числі самоврядування приватних судових експертів;

5) не узгодження окремих положень проєкту Закону з нормами діючого процесуального законодавства України, зокрема в частині проведення судових експертиз;

6) не усунення положень, що не обумовлені практикою здійснення судово-експертної діяльності;

7) не змінено назву обговорюваного законопроєкту «Про судово-експертну діяльність», що має певну схожість із назвою закону російської федерації на назву «Про експертне забезпечення правосуддя».

Проте, головною темою і досі в країні залишається не врегульованим до кінця питання самоврядування приватних судових експертів з огляду на той факт, що законопроєкти передбачають передачу в самоврядувальну організацію приватних судових експертів лише частину розпорядчих функцій без можливості вирішувати питання навчання та організовувати роботу експертно-кваліфікаційних комісій з метою присудження кваліфікації судових експертів, як це передбачається, наприклад, у адвокатів. В державі існують атестовані судові експерти державних спеціалізованих установ та атестовані судові експерти, які не є працівниками державних спеціалізованих установ. Проблемність питання полягає у постійному втручанні, контролі та монополії з боку держави у регулюванні усієї специфічності діяльності «приватних» судових експертів. Проте, існуючий контроль не є ефективним з точки зору врахування цілей самоврядування та його мети. Кількість приватних судових експертів щороку в державі зменшується, що підтверджується офіційною статистикою за останні 7 років (2013-2020 роки). В 2020 році кількість приватних судових експертів є найнищою за весь цей час.

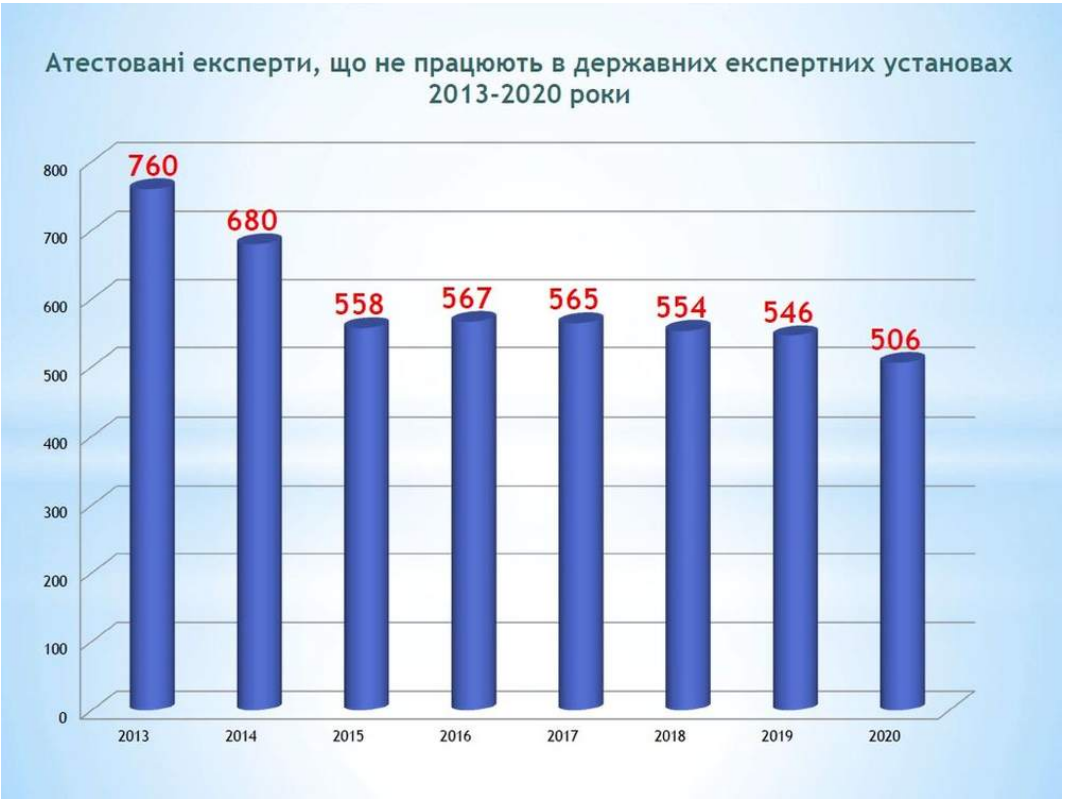

Діяльність держави постійно перебуває у полі критики з боку міжнародних інституцій, у тому числі Європейського суду з прав людини (справа «Анатолій Руденко проти України» від 17.04.2014), саме за монопольну політику в судово-експертній діяльності, відсутність повноцінного розвитку «приватної» судової експертизи, починаючи від організації навчання і закінчуючи недержавним контролем за здійсненням якості судових експертиз «приватними» експертами саме з боку самоврядувальних організацій, які є більш дієвими в плані чутливості до авторитету приватних судових експертів та запитів на розвиток недержавної судової експертизи в Україні.

В Керівних принципах щодо ролі призначення судом експертів у судових процесах держав – членів Ради Європи, які затверджені Єврокомісією з питань ефективності правосуддя (CEPEJ) на 24 пленарному засіданні, яке відбулось 11-12.12.2014 року, про незалежність (прим. - недержавність) експерта згадується в різних формулюваннях 17 разів (прим. - коментар до статті, автор: Юрій Ярослав, екс-директор Київського науково-дослідного інституту судових експертиз, 27.12.2020).

На теперішній час в Україні існують громадські організації судових експертів: **«Всеукраїнська незалежна науково-дослідна експертна спілка», «Асоціація незалежних судових експертів України», «Союз експертів України», «Всеукраїнська експертна палата»** тощо, які вже довели як свій професіоналізм, ефективність, так і мають певний досвід власного розвитку і об'єднання професійної спільноти приватних судових експертів, у тому числі проведення конференцій, круглих столів, навчальних семінарів, розробки академічних програм підготовки судових експертів тощо. Здебільшого в складі таких організацій перебувають фахівці (експерти) - пенсіонери, колишні державні судові експерти різних державних спеціалізованих експертних установ Мін'юсту, МВС, СБУ тощо.

Діяльність державних експертів регулюється нормативними документами тих міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, до сфери управління яких належать установи, що здійснюють судово-експертну діяльність в яких вони працюють, фінансування діяльності експертів відбувається за рахунок коштів Державного бюджету.

В країні на теперішній час **5640 атестованих державних судових експертів**. Діяльність іншого типу атестованих судових експертів, які не є працівниками державних установ регулюється Міністерством юстиції відповідними наказами. Їх кількісний склад не перевищує, станом на жовтень 2020 року - **520 судових експертів**. Тобто співвідношення 10 : 1 не є справедливим для того, щоб говорити про рівність відношення держави до державних судових експертів та судових експертів, які не є працівниками державних установ.

Наприклад, в Кримінально-процесуальному кодексі України держава окремо передбачає можливість фінансування **лише** державних експертних установ з метою залучення органами дізнання **лише державних експертів** для проведення експертних досліджень при розслідуванні кримінальних проступків, таким чином обмежуючи в правах приватних судових експертів, що є у тому числі порушенням статтей 6 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод щодо права на справедливий суд та вибору ефективного засобу юрдичного захисту відносно сторін - учасників кримінального провадження, які не можуть бути обмежені у праві заявляти клопотання про залучення саме недержавного фахівця судового експерта для проведення експертного дослідження у разі сумнівів щодо об'єктивності з боку державних фахівців судових експертів, проте наразі такої можливості вони процесуально зараз не мають.

Існуючі редакції законопроєктів майже не враховують результати соціологічного дослідження проведеного в Україні на тему: «Реформування судової експертизи: майбутні шляхи розвитку», яким було охоплено репрезентативну виборку судових експертів як державних установ, так і «приватних» судових експертів (вересень - жовтень 2020 року). Даний факт знову таки вказує на необхідність відійти від адміністративного підходу проведення реформи судово-експертної діяльності та врахувати узагальнені думки саме більшості судових експертів, які були в належний спосіб опитані.

Детально, результати соціологічного дослідження методом online-опитування (CAWI) серед суб'єктів судово-експертної діяльності на тему "Реформування судової експертизи в Україні: майбутні шляхи розвитку", яке було проведено протягом вересня-жовтня 2020 року.

Також залишилось незмінним і питання рецензування. У вказаних законопроєктах наведено рецензування в тому формулюванні як воно зараз наведено в Порядку про-

ведення рецензування висновків судових експертів, який затверджено наказом Міністерства юстиції України від 03 лютого 2020 року № 335/5, а саме: метою рецензування висновків експерта є вдосконалення професійної майстерності судового експерта, поліпшення якості та обґрунтованості його висновків. Рецензування не проводиться з метою спростування чи підтвердження висновків експерта. Рецензія не може бути використана в якості джерела доказів у будь-якому виді судочинства. Не підлягають рецензуванню висновки експерта до моменту їх розгляду судом.

Проте, всім відомо (учасникам справ, суддям, слідчим, адвокатам тощо), що зараз сторони в різних видах судочинства вже замовляють рецензії (прим. - перевірки висновків судових експертів, наприклад, у справі щодо вбивства Павла Шеремета тощо) з метою обгрунтування потреби у проведенні додаткових судових експертиз або повторних або взагалі притягнення судового експерта до відповідальності і які мають процесуальний статус у вигляді письмового доказу оскільки відображають обставини, які цікавлять суд і є предметом судового розгляду. Тобто вказані законопроєкти ні як не вирішують цю проблему, начебто не звертаючи на неї уваги.

У вказаних законопроєктах питання встановлення строків проведення судової експертизи віднесено до компетенції керівника судово-експертної установи чи уповноваженою керівником особи або судовим експертом, який здійснює судово-експертну діяльність індивідуально. Для проведення судової експертизи встановлюється строк, що є достатнім і об'єктивно необхідним для проведення дослідження. Строк проведення судової експертизи не повинен перевищувати дев'яносто календарних днів. У разі неможливості проведення судової експертизи в строк до дев'яноста календарних днів у зв'язку з її багатооб'єктністю, складністю за процесом досліджень або характером питань, що підлягають вирішенню, більший строк проведення судової експертизи встановлюється за письмовим обґрунтованим погодженням суб'єкта проведення судової експертизи із замовником судової експертизи після попереднього вивчення судовим експертом наданих матеріалів. Такий строк не повинен перевищувати ста п'ятдесяти календарних днів. У разі відмови замовника судової експертизи у погодженні запропонованого більшого строку проведення судової експертизи, надані замовником матеріали повертаються з пропозицією призначити (замовити) проведення судової експертизи іншому суб'єкту проведення судової експертизи.

Однак, більшості судових експертів зрозуміло, що питання строків, це питання **навантаження, яке здебільшого залежить від конкретного виду судової експертизи та необхідної кількості судових експертів,** що безпосередньо пов'язано з рівнем фінансування з боку держави спеціалізованих експертних установ, в яких вже другий рік поспіль Законом України «Про Державний бюджет» **зупиняється дія частини 2 статті 18 Закону України «Про судову експертизу»** від 25.02.1994 р. № 4038-XII щодо розміру посадових окладів судових експертів, якою передбачено, що працівникам державних спеціалізованих установ **(невійськовослужбовцям і тим, які не мають звань рядового і начальницького складу)**, які мають кваліфікацію судового експерта, посадові оклади встановлюються в розмірі не менше 10 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року.

Малюнок навантаження на державних судових експертів науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України (937 фахівців станом на 3 квартал 2020 року).

Порівняльна діаграма річного навантаження як державних судових експертів НДУСЕ Міністерства юстиції України, так і "приватних" судових експертів за період 2015-2019 роки (спостерігається збереження тенденції до зрісту попиту на залучення спецільних знань в судочинстві України).

Таким чином виходить, "цивільні" державні судові експерти повинні отримувати меньшу заробітну платню виконуючі майже однакові функції з судовими експертами, які є військовослужбовцями або які мають звання рядового і начальницького складу.

Знову ж таки всім (учасникам справ, суддям, слідчим, адвокатам тощо) відомо, що в державних спеціалізованих установах очікувати на проведення судових експертиз потрібно що найменьше від півроку і більше, що є проблемою загального часу розгляду справ у судах в Україні, оскільки на період проведення судової експертизи, судове провадження зупиняється і це в тому числі призводить до збільшення державних витрат на тримання арештованих підозрюваних у СІЗО, питання відносно яких по притягненню до відповідальності не вирішено. **Державницька позиція щодо об'єднання усіх видів витрат для розрахуваня суми необхідних видатків із Державного бюджету при здійсненні правосуддя є вимогою сьогодення і реальними діями щодо реалізації наміру України увійти у правову спільноту Європейських розвинутих країн.**

З урахуванням викладеного постає декілька запитань: 1) який був запит суспільства, що призвів до видання Указу Президента України (в історії країни це перша ситуація коли запуск судово-експертної реформи в державі було ініційовано саме Президентом держави) про створення системи самоврядування судових експертів, запровадження рецензування висновку судового експерта та визначення граничних строків проведення судових експертиз, **2) наскільки вжиті заходи та створені законопроєкти допомагають задовольнити поставлений запит суспільства в Указі Президента України і йому відповідають?**

Нище наведена Порівняльна таблиця редакцій законопроєктів про судово-експертну діяльність та внесення змін до кримінального процесуального кодексу Украї-

ни (щодо удосконалення деяких положень, пов'язаних з порядком призначення експертизи) у редакції 23.10.2020 та 18.12.2020 року.

Вбудований документ: https://drive.google.com/file/d/1lnbWaniZfdPmpxAXo1X3k_v2wbBLkO2M/preview

Перелік використаних джерел:

1. МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ ВИНОСИТЬ НА ПУБЛІЧНЕ ГРОМАДСЬКЕ ОБГОВОРЕННЯ ПРОЄКТ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО СУДОВО-ЕКСПЕРТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ» - https://minjust.gov.ua/news/ministry/ministerstvo-yustitsii-ukraini-vinosit-na-publichne-gromadske-obgovorennya-proekt-zakonu-ukraini-pro-sudovo-ekspertnu-diyalnist

2. Співробітники КНДІСЕ взяли участь в обговоренні проєкту Закону України «Про судово-експертну діяльність» розробленого на виконання Указу Президента України - https://kndise.gov.ua/news/news-view/c-spivrobitniki-kndise-vzali-ucast-v-obgovorenni-proektu-zakonu-ukraini-pro-sudovo-ekspertnu-dialnist-rozroblenogo-na-vikonanna-

3. Участь в обговоренні законопроектів - https://www.hniise.gov.ua/14534-uchast-v-obgovorenn-zakonoproektv.html

4. ІІ-га Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу» - https://kndise.gov.ua/news/news-view/c-ii-ga-miznarodna-naukovo-prakticna-konferencia-aktualni-pitanna-sudovoi-ekspertologii-kriminalistiki-ta-kriminalnogo-procesu

5. В ОНДІСЕ спільно з кафедрою криміналістики Національного університету «Одеська юридична академія» проведено міжнародну науково-практичну конференцію за темою «Сучасні питання криміналістики, судової експертизи та кримінального процесу» - http://ondise.minjust.gov.ua/v-ondise-spilno-z-kafedroyu-kriminalistiki-nacionalnogo-universitetu-odeska-yuridichna-akademiya-provedeno-mizhnarodnu-naukovo-praktichnu-konferenciyu-za-temoyu-suchasni-pitannya-kriminalistiki-sudov/

6. В ОДЕСЬКОМУ НАУКОВО-ДОСЛІДНОМУ ІНСТИТУТІ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ ПРОЙШЛА МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЯ - http://ondise.minjust.gov.ua/v-odeskomu-naukovo-doslidnomu-instituti-sudovix-ekspertiz-projshla-mizhnarodna-naukovo-praktichna-onlajn-konferenciya/

7. Порядкок проведення рецензування висновків судових експертів, який затверджено наказом Міністерства юстиції України від 03 лютого 2020 року № 335/5 - https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0131-20#Text

8. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, яка затверджена наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.12.2012 № 1950/5, із змінами) - https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text

9. ЕКСПЕРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОСУДДЯ - https://minjust.gov.ua/zvitnist/expert_support_of_justice

10. Правила оформлення проектів законів та основні вимоги законодавчої техніки. Методичні рекомендації. Видання четверте, виправлене і доповнене. - Київ: апарат Верховної Ради України, 2014. - 39 С. - URL: http://static.rada.gov.ua/site/bills/info/zak_rules.pdf

11. Стародубов І.В. Обговорення проекту Закону «Про судово-експертну діяльність». Презентація. - К., 2020. - 29 слайдів,

References

1. Proiekty Zakoniv Ukrainy "Pro sudovo-ekspertnu diialnist" - cherez terny do zirok abo skladnyi shliakh usunennia nedolikiv z metoiu vykonannia Ukazu Prezydenta Ukrainy №837/2019 "Pro nevidkladni zakhody z provedennia reform ta zmitsnennia derzhavy" [Draft Laws of Ukraine 'on Forensic Expert Activity': Per Aspera Ad Astra, or the Difficult Path of Remedying Shortcomings to Implement Presidential Decree No. 837/2019 'on Urgent Measures to Carry out Reforms and Strengthen the State']. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2020. Vol. 5, No. 6 (30). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/4001-proekti-zakoniv-ukrajini-pro-sudovo-ekspertnu-diyalnist-cherez-terni-do-zirok-abo-skladnij-shlyakh-usunennya-nedolikiv-z-metoyu-vikonati-ukaz-prezidenta-ukrajini (onovlena versiia vid 29.12.2020). [in Ukrainian].

1.3. РЕЦЕНЗІЇ ТА НОВІ ВИДАННЯ

ПОСІБНИК[1]

Рувін О. Г., Нестор Н. В.

Реферат. Навчальний посібник «Судові експертизи в процесуальному праві України» за загальною редакцією О. Г. Рувіна та Н. В. Нестор (Київ : Ліра-К, 2019, 424 с.) присвячено основним видам судових експертиз, які застосовують у процесуальному праві, слідчій і судовій практиці. Упорядники розглядають судово-експертне забезпечення правосуддя як безперервний шлях слідової матеріальної та матеріалізованої інформації: від виявлення, фіксації, вилучення, пакування, транспортування й зберігання до експертного дослідження та подання його результатів у суді. На їхню думку, доказування в адміністративному, господарському, кримінальному та цивільному судочинстві неможливе без спеціальних знань, оцінюваних за правилами належності, допустимості, достовірності й достатності доказів. У передмові обґрунтовано потребу уніфікувати поняття «використання спеціальних знань» для всіх видів судочинства: зміни 2017 року до ГПК, ЦПК і КАС України частково зблизили відповідні положення, однак вони й далі відрізняються від норм КПК України 2012 року. Оновлення процесуального законодавства, як зазначають автори, дало поштовх розвиткові криміналістики й судової експертології (монографії В. І. Галагана, Ю. М. Чорноус, М. Г. Щербаковського та інших, нові підручники з криміналістики, практичні посібники за редакцією О. Г. Рувіна, Б. Б. Теплицького, С. С. Чернявського) і водночас вимагає оновити дидактичні матеріали для підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації судових експертів. Посібник задуманий як базове продовжуване видання; його перший випуск побудовано на затвердженій Мін'юстом Програмі підготовки судових експертів «Теоретичні, організаційні та процесуальні питання судової експертизи». У книзі висвітлено організацію призначення й проведення судових експертиз, їхні особливості, традиційні та новітні напрями. Видання рекомендували до друку вчена рада ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України та Київський науково-дослідний інститут судових експертиз Мін'юсту. Посібник адресовано судовим експертам, працівникам органів досудового розслідування, суддям, адвокатам, викладачам, аспірантам і студентам, а також особам, які стажуються для отримання кваліфікації судового експерта.

Ключові слова: судова експертиза, спеціальні знання, процесуальне право України, судово-експертне забезпечення правосуддя, призначення судової експертизи, допустимість доказів, підготовка судових експертів, судова експертологія, навчальний посібник.

Textbook 'Forensic Examinations in the Procedural Law of Ukraine', Edited by O. H. Ruvin and N. V. Nestor

Ruvin O. H., Nestor N. V.

Abstract. The textbook 'Forensic Examinations in the Procedural Law of Ukraine', edited by O. H. Ruvin and N. V. Nestor (Kyiv: Lira-K, 2019, 424 pp.), covers the main types of forensic examinations used in procedural law, criminal investigation and court practice. The editors treat the forensic support of justice as a continuous chain, from detecting, recording, seizing, packaging, transporting and storing trace evidence to its expert examination and the presentation of findings in court. They argue that proof in administrative, commercial, criminal and civil proceedings is impossible without expert

knowledge assessed against the rules of relevance, admissibility, reliability and sufficiency of evidence, and that the notion of 'use of special knowledge' should be uniform across all types of proceedings. The 2017 amendments to the Commercial Procedure Code, the Civil Procedure Code and the Code of Administrative Procedure of Ukraine partly harmonised these provisions, yet they still differ from the Criminal Procedure Code of 2012. According to the authors, these reforms stimulated new monographs and textbooks in criminalistics and forensic science and created a need to update teaching materials for the training and professional development of forensic experts. The book is conceived as the first issue of a continuing edition based on the Ministry of Justice training programme 'Theoretical, Organisational and Procedural Issues of Forensic Examination'. It deals with the appointment and conduct of forensic examinations, their specific features and both traditional and emerging fields of expertise. The textbook was recommended for publication by the Institute of Modernisation of Educational Content and the Kyiv Research Institute of Forensic Examinations and is intended for forensic experts, investigators, judges, lawyers, lecturers and students.

Keywords: forensic examination, special knowledge, procedural law of Ukraine, forensic support of justice, appointment of forensic examination, admissibility of evidence, training of forensic experts, forensic science, textbook.

Першоджерело: *Судові експертизи в процесуальному праві України : навч. посіб. / за заг. ред. О. Г. Рувіна, Н. В. Нестор. Київ : Ліра-К, 2019. 424 с. Реферат оприлюднено в журналі 21.12.2020.*

References

1. Ruvin O. H., Nestor N. V. Posibnyk [The Use of Psychological Knowledge in Criminal Proceedings, Civil and Administrative Cases: An Information and Reference Handbook] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2020. Vol. 5, No. 6 (30). URL: https://expertize-journal.org.ua/books/3939-posibnik-2 (onovlena versiia vid 21.12.2020). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ

Спасибо всем читателям от редакционной коллегии журнала "Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці" за интерес к материалам журнала, нам уже 4 года![1]

11.11.2020

Службова інформація. Редакційна колегія подякувала читачам і авторам з нагоди чотирьох років роботи журналу. 11 листопада 2020 року сайт за неповний день відвідали близько 15 000 осіб, середній час перебування становив 2 хвилини 54 секунди. Перелічено десять розділів видання: наукові й реферативні статті, наукові школи, довідкова інформація, прикладне обладнання, види й судова практика судово-психологічних експертиз, оголошення, професійна консультація, навчально-методичний форум для поліграфологів. Сторінку журналу у Facebook читають 1208 осіб.

04 грудня 2020 року відбудеться сучасний онлайн експертний практикум для адвокатів, суддів, слідчих за видами судових експертиз: судово-психологічна експертиза, судово-психіатрична експертиза, судова експертиза у сфері інтелектуальної власності[2]

28.11.2020

Короткий зміст. 4 грудня 2020 року Офіс незалежних експертиз і портал Ratio Decidendi проводять перший онлайн експертний практикум для адвокатів, акредитований НААУ (5 залікових балів). Програма охоплює судово-психологічну експертизу, зокрема із застосуванням поліграфа, експертизу у сфері інтелектуальної власності та судово-психіатричну експертизу. Спікери: судовий експерт-психолог О. А. Назаров, директор Центру судової експертизи та експертних досліджень ДСА І. В. Стародубов і судовий експерт-психіатр С. С. Шум. Участь коштує 600 гривень, з адвокатськими балами 750.

18 грудня 2020 року відбудеться правовий online практикум: Компенсація моральної шкоди - практика Верховного Суду та особливості проведення судової психологічної експертизи[3]

08.12.2020

Короткий зміст. 18 грудня 2020 року журнал «Право України» і портал Ratio Decidendi проводять онлайн-практикум «Компенсація моральної шкоди – практика Верховного Суду та особливості проведення судової психологічної експертизи», акредитований НААУ (4 залікові бали). Суддя Касаційного цивільного суду у складі ВС В. І. Крат розповість про практику ВС у справах про компенсацію моральної шкоди, а судовий експерт-психолог О. А. Назаров про експертизу в таких справах. Участь коштує 600 гривень, для окремих пільгових категорій адвокатів безкоштовна.

Судово-психологічна експертиза емоційного стану особи для встановлення факту сильного душевного хвилювання у разі перевищення меж самооборони[4]

12.12.2020

Короткий зміст. Просвітницький матеріал за даними Мін'юсту і наказом № 53/5 пояснює необхідну оборону (ст. 19 КУпАП, ст. 36 КК України) та її перевищення. Особа не відповідає за перевищення меж, якщо через сильне душевне хвилювання, викликане посяганням, не могла оцінити відповідність шкоди небезпеці посягання. Описано емоційні стани, які встановлює судово-психологічна експертиза (фізіологічний афект, стрес, фрустрація), хто її призначає за ст. 243, 244 КПК і чотири орієнтовні питання експерту. Експертизу радять замовляти в атестованих Мін'юстом експертів.

Психологічна експертиза: орієнтовний перелік вирішуваних питань[5]

24.12.2020

Короткий зміст. Матеріал наводить орієнтовний перелік питань психологічної експертизи з розділу VI Науково-методичних рекомендацій, затверджених наказом Мін'юсту від 08.10.1998 № 53/5 (у редакції наказу від 26.12.2012 № 1950/5). Питання стосуються індивідуально-психологічних особливостей і ролі особи в злочинній групі, впливу сімейної ситуації на дитину, моральної шкоди та її компенсації, емоційних станів, посмертної експертизи, здатності давати показання, психологічного впливу в організаціях, відеозаписів слідчих дій і недійсності угод.

Довідник[6]

26.12.2020

Короткий зміст. Повідомлено про український переклад американського довідника «Terminology Reference for the Science of Psychophysiological Detection of Deception», виконаний поліграфологами Олегом Назаровим і Андрієм Лисенком 2017 року. Довідник за редакцією Дональда Крапола, Марка Хендлера і Ширлі Штурм (2012) містить 592 терміни; українське 3-тє онлайн-видання (2018, 133 с.) розміщене на сайті Американської поліграфологічної асоціації. Оновлення довідника автори пов'язують зі змінами в поліграфології 2011 року, зокрема зі звітом APA про валідність технік.

References

1. Spasybo vsem chytateliam ot redaktsyonnoi kollehyy zhurnala "Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi" za yntеres k materyalam zhurnala, nam uzhe 4 hoda! Sudovo-psykholohichna ekspertyza [Thanks to All Readers from the Editorial Board of the Journal "Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice" for Their Interest in the Journal: We Are Already 4 Years Old!]. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2020. 11 lystop. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/3537-spasibo-vsem-chitatelyam-ot-redaktsionnoj-kollegii-zhurnala-sudovo-psikhologichna-ekspertiza-zastosuvannya-poligrafa-i-spetsialnikh-znan-v-yuridichnij-praktitsi (onovlena versiia vid 11.11.2020). [in Ukrainian].

2. 04 hrudnia 2020 roku vidbudetsia suchasnyi onlain ekspertnyi praktykum dlia advokativ, suddiv, slidchykh za vydamy sudovykh ekspertyz: sudovo-psykholohichna ekspertyza, sudovo-psykhiatrychna ekspertyza, sudova ekspertyza u sferi intelektualnoi vlasnosti [On 4 December 2020, a Modern Online Expert Workshop for Lawyers, Judges and Investigators Will Be Held on Types of Forensic Examinations: Forensic Psychological, Forensic Psychiatric and Intellectual Property Examination]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2020. 28 lystop. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/3722-04-grudnya-2020-roku-vidbudetsya-suchasnij-onlajn-ekspertnij-praktikum-dlya-advokativ-suddiv-prokuroriv-slidchikh-za-vidami-sudovikh-ekspertiz-sudovo-psikhologichna-ekspertiza-sudovo-psikhiatrichna-ekspertiza-sudova-ekspertiza-u-sferi-intelektualnoji-vlasnosti-praktikum-akreditovano-natsionalnoyu-asotsiatsieyu-advokativ-ukrajini (onovlena versiia vid 30.11.2020). [in Ukrainian].

3. 18 hrudnia 2020 roku vidbudetsia pravovyi online praktykum: Kompensatsiia moralnoi shkody - praktyka Verkhovnoho Sudu ta osoblyvosti provedennia sudovoi psykholohichnoi ekspertyzy [On 18 December 2020, a Legal Online Workshop Will Be Held: Compensation for Non-Pecuniary Damage – Practice of the Supreme Court and Features of Forensic Psychological Examination]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2020. 8 hrud. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/3833-pravovij-online-praktikum-kompensatsiya-moralnoji-shkodi-praktika-verkhovnogo-sudu-ta-osoblivosti-provedennya-sudovoji-psikhologichnoji-ekspertizi (onovlena versiia vid 08.12.2020). [in Ukrainian].

4. Sudovo-psykholohichna ekspertyza emotsiinoho stanu osoby dlia vstanovlennia faktu sylnoho dushevnoho khvyliuvannia u razi perevyshchennia mezh samooborony [Forensic Psychological Examination of a Person's Emotional State to Establish the Fact of Strong Emotional Disturbance When Exceeding the Limits of Self-Defence]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2020. 12 hrud. URL: https://expertize-journal.org.ua/vsi-ogoloshennya/3869-sudovo-psikhologichna-ekspertiza-emotsijnogo-stanu-osobi-dlya-vstanovlennya-faktu-silnogo-dushevnogo-khvilyuvannya-u-razi-perevishchennya-mezh-samooboroni (onovlena versiia vid 20.05.2026). [in Ukrainian].

5. Psykholohichna ekspertyza: oriientovnyi perelik vyrishuvanykh pytan [Psychological Examination: An Indicative List of Questions to Be Resolved]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2020. 24 hrud. URL: https://expertize-journal.org.ua/vsi-ogoloshennya/3987-psikhologichna-ekspertiza-orientovnij-perelik-virishuvanikh-pitan (onovlena versiia vid 20.05.2026). [in Ukrainian].

6. Dovidnyk [Reference Book]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2020. 26 hrud. URL: https://expertize-journal.org.ua/books/3998-dovidnik (onovlena versiia vid 07.02.2023). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 3. НОВИНИ ІНЖЕНЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕХНІКИ

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ

EyeDetect в українській науці й освіті: НАВС і Університет імені Пилипа Орлика

Восени 2019 року EyeDetect увійшов в український академічний простір: технологію представили на міжнародній конференції в Національній академії внутрішніх справ, а Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика підписав з її розробником меморандум і провів перший навчальний курс.

19 жовтня 2019 року в НАВС відбулася Міжнародна науково-практична конференція «Застосування поліграфа у правоохоронній діяльності: сучасний стан, міжнародний досвід і шляхи вдосконалення». Її організувала ГО «Об'єднання поліграфологів силових відомств України» разом з МВС України, International Security Advisors LLC, Axciton Systems Inc. і ГО «Колегія поліграфологів України». Зібралося понад 100 поліграфологів силових відомств, науковці й гості зі США, Італії, Азербайджану та Білорусі [1].

Міжнародна науково-практична конференція в НАВС, 19 жовтня 2019 р. [1]

Партнер і технічний консультативний радник компанії Converus, Inc. Дерріл Буллленс виступив з доповіддю «EyeDetect і його утиліта для скринінгу: тестування однієї та одночасно кількох проблем». Серед переваг технології він назвав точність 86–90 %, неін-

вазивність, автоматизованість, масштабність, тривалість тесту 15–30 хвилин і коротке навчання — 4 години. На конференції йшлося також про метааналіз ефективності поліграфа, систему кодування мімічних рухів Facial Action Coding System і скринінг за підходом «послідовних бар'єрів» [1].

Інфографіка про технологію EyeDetect з матеріалу журналу [2]

2 жовтня 2019 року Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика і Converus Inc. підписали меморандум про співпрацю в галузі освіти й науки. А з 11 вересня по 16 жовтня 2019 року на базі університету тривав дистанційний курс підготовки тестувальників і адміністраторів окуломоторних тестів на обман EyeDetect відповідно до встановлених стандартів і протоколів. Курс організували на замовлення наукового партнера технології в Україні О. А. Назарова за сприяння Д. С. Булленса [2].

References

1. Suchasna tekhnolohiia vyiavlennia prykhovanoi informatsii EyeDetect bula predstavlena na Mizhnarodnii naukovo-praktychnii konferentsii, yaka vidbulas 19 zhovtnia 2019 roku na bazi Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2019. 21 zhovt. URL: https://expertize-journal.org.ua/inshi-napryami-spetsobladnannya/1015-suchasna-tekhnologiya-viyavlennya-prikhovanoji-informatsiji-eyedetect-bula-predstavlena-na-mizhnarodnij-naukovo-praktichnij-konferentsiji-yaka-vidbulas-19-zhovtnya-2019-roku-na-bazi-natsionalnoji-akademiji-vnutrishnikh-sprav (onovlena versiia vid 23.11.2021). [in Ukrainian].

2. Universitetom imeni Pilipa Orlika nachato sotrudnichestvo po vnedreniyu mezhdunarodnoy tekhnologii obnaruzheniya obmana EyeDetect (SSHA) i organizatsii professionalnogo obucheniya. Sudovo-psikhologichna ekspertiza. Zastosuvannya poligrafa i spetsialnikh znan v

yuridichniy praktitsi : vebsayt. 2019. 31 zhovt. URL: https://expertize-journal.org.ua/inshi-napryami-spetsobladnannya/1021-universitetom-imeni-pilipa-orlika-nachato-sotrudnichestvo-po-vnedreniyu-mirovoj-tekhnologii-obnaruzheniya-skrytoj-informatsii-eyedetect-ssha-i-organiz-atsii-professionalnogo-obucheniya-2 (onovlena versiia vid 23.11.2021). [in Russian].

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ

В ІНТЕРНЕТІ

Пошукові запити зі словом «експертиза», які найчастіше вводили користувачі Google в Україні у листопаді–грудні 2020 р. — у період виходу цього номера[8]:

№	Запит	Індекс
1	судова експертиза	100
2	судово медична експертиза	51
3	судово-медична експертиза	49
4	кпк	44
5	екологічна експертиза	31
6	почеркознавча експертиза	27
7	трасологічна експертиза	19
8	антикорупційна експертиза	16
9	психофізіологічна експертиза	11
10	дактилоскопічна експертиза	9

Індекс популярності Google Trends: 100 — найчастіший запит періоду, решта — у відсотках від нього. Абсолютної кількості пошуків Google не оприлюднює. Найшвидше зростали запити: «екологічна експертиза» (+80 %), «кпк» (+50 %), «технічна експертиза документів» (+40 %).

У ЖУРНАЛІ

Матеріали цього номера, які читачі відкривали найчастіше, — кількість переглядів їхніх сторінок на сайті журналу станом на 06.11.2026:

№	Матеріал	Переглядів
1	Судово-психологічна експертиза емоційного стану особи для встановлення факту сильного душевного хвилювання у разі перевищення меж самооборони	5 740
2	Психологічна експертиза: орієнтовний перелік вирішуваних питань	5 283
3	EyeDetect в українській науці й освіті: НАВС і Університет імені Пилипа Орлика	4 928
4	Довідник	2 167
5	Відеозапис виступів спікерів Всеукраїнської науково-практичної конференції-дискусії «Місце недержавної судової експертизи у забезпеченні судочинства України» 19 жовтня 2020 року	1 866

Лічильник сайту журналу рахує всі відкриття сторінки матеріалу від дня її оприлюднення. Перегляди саме за період виходу номера журнал фіксує з листопада 2026 р.

Станьте автором журналу. Редакція приймає статті науковців, судових експертів, адвокатів, психологів і здобувачів наукових ступенів з юридичної психології, судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та спеціальних знань у юридичній практиці. Публікація безкоштовна, статтям редакція присвоює DOI, а читають їх ті, хто щодня працює в судах. Приєднуйтеся до спільноти судових експертів і дослідників: вимоги до статей і тез див. у розділі «Вимоги до оформлення»[9].

Потрібен судовий експерт? Якщо у справі, яку розглядає суд, виникли питання, що потребують спеціальних знань у галузі психології, зокрема щодо моральних страждань, психологічного стану учасника процесу, інтересів дитини чи психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа, зверніться до редакції. Допоможемо визначитися з видом експертизи, сформулювати питання експертові й знайти фахівця з належною кваліфікацією. Запит — через форму «Консультація» на сайті журналу[10] або за телефоном +38 (093) 476-72-60.

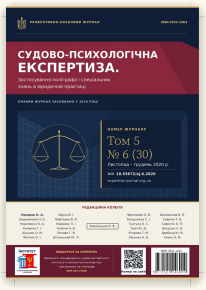

Як цитувати номер

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці : реферативно-науковий online журнал. 2020. Т. 5, № 6 (30). 74 с. DOI: https://doi.org/10.53672/ej.6.2020. URL: https://expertize-journal.org.ua/nomera/19799-2020-6-35.

References

1. Pro metu stvorennia Internet-vydannia [On the Purpose of Creating the Online Publication]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-celyah (onovlena versiia vid 29.06.2022). [in Ukrainian].

2. Kyivskyi mizhnarodnyi sudovo-ekspertnyi instytut psykholohichnoi ekspertyzy i doslidzhen na polihrafi [Kiev International Forensic Expert Institute of Psychological Expertise and Researchs on Polygraph, LLC] : zapys u reiestri naukovykh orhanizatsii Research Organization Registry (ROR). URL: https://ror.org/02xc7et08 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Vytiah z Yedynoho derzhavnoho reiestru veteraniv viiny vid 31.10.2026 № 31102026-00003569 [Extract from the Unified State Register of War Veterans of 31.10.2026 No. 31102026-00003569] : vidomosti pro subiekta veteranskoho pidpryiemnytstva (Nazarov Oleh Anatoliiovych) / Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. Opryliudneno na storintsi "Pro naukovo-referatyvne vydannia" saitu zhurnalu. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-nauchnom-izdanii (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

4. Redaktsiina kolehiia [Editorial Board]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/redaktsijna-kolegiya (onovlena versiia vid 09.11.2026). [in Ukrainian].

5. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice]. 2020. Vol. 5, No. 6 (30). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.6.2020. [in Ukrainian].

6. DSTU 3017:2015. Informatsiia ta dokumentatsiia. Vydannia. Osnovni vydy. Terminy ta vyznachennia poniat [Information and Documentation. Publications. Main Types. Terms and Definitions]. [Chynnyi vid 2016-07-01]. Vyd. ofits. Pp. 4.14.2.2, 4.14.2.7. Referaty prats, opryliudnenykh ranishe, podano iz zaznachenniam imeni avtora ta dzherela zapozychennia vidpovidno do p. 1 ch. 2 st. 22 Zakonu Ukrainy "Pro avtorske pravo i sumizhni prava" vid 01.12.2022 № 2811-IX; akty orhaniv derzhavnoi vlady ta ofitsiini dokumenty sudovoho kharakteru ne okhoroniaiutsia avtorskym pravom (p. 3 ch. 1 st. 8 tsoho Zakonu). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

7. Locard's Exchange Principle. World of Forensic Science (Encyclopedia.com). URL: https://www.encyclopedia.com/science/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/locards-exchange-principle (data zvernennia: 04.11.2026).

8. Google Trends : poshukovyi termin «ekspertyza», Ukraina, 01.11.2020–31.12.2020 [Google Trends: Search Term “ekspertyza”, Ukraine, 01.11.2020–31.12.2020]. URL: https://trends.google.com/trends/explore?date=2020-11-01%202020-12-31&geo=UA&q=%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0&hl=uk (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

9. Vymohy do oformlennia statei i tez [Requirements for Articles and Abstracts]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/vimogi-do-oformlennya (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

10. Konsultatsiia: zapyt na provedennia sudovoi psykholohichnoi ekspertyzy, doslidzhennia [Consultation: Request for a Forensic Psychological Examination or Study]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/konsultacia (onovlena versiia vid 28.10.2023). [in Ukrainian].

Відомості про журнал

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Назва: реферативно-науковий журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» (Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice). Електронне (online) видання.

Ідентифікатори: ISSN 2521-1463 (Online); штриховий код EAN-13 для періодичних видань 9772521146000; державний український ідентифікатор медіа R40-05509 (рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 26.09.2024 № 2785); префікс DOI 10.53672 (Crossref).

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович. Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі»; міжнародний ідентифікатор наукової організації ROR 02xc7et08.

Галузь: юридичні, психологічні науки. Періодичність: 1 раз на два місяці. Мови видання: українська, англійська.

Увага! Електронне видання не внесено до затвердженого Міністерством освіти і науки України переліку наукових фахових видань України.

ІСТОРІЯ ВИДАННЯ

Журнал засновано у травні 2016 р. кандидатом психологічних наук, доцентом, експертом-поліграфологом, правознавцем О. А. Назаровим на базі інформаційно-правового вебсайту з метою популяризації можливостей судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та інших спеціальних знань у юридичній практиці. Редакційну колегію сформовано у квітні 2017 р. під час ISSN-реєстрації видання.

БАЗИ ДАНИХ, РЕЄСТРИ ТА БІБЛІОТЕКИ

Реєстр суб'єктів у сфері медіа; Google Scholar; ISSN International Centre — ISSN Portal; Crossref; Scilit (MDPI); Відкритий український індекс цитувань (OUCI, ДНТБ України); ICI World of Journals (Index Copernicus, паспорт журналу); Реєстр наукових видань України (УкрІНТЕІ); Polska Bibliografia Naukowa (PBN). Інші каталоги: ResearchBib.

ПОЛІТИКА ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ

Видання практикує політику негайного відкритого доступу до опублікованого змісту, підтримуючи принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Поштова адреса: 01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, абонентська скринька В-62. Засновник — видавець: тел. +38 (093) 476-72-60; e-mail: nazarovua@ukr.net. Заступники головного редактора: д-р психол. наук, професор Євдокимова Наталя Олексіївна (yevdokymova@ukr.net); д-р юрид. наук, професор Кириченко Олександр Анатолійович (alankir23@ukr.net). Сайт: expertize-journal.org.ua; e-mail редакції: info@expertize-journal.org.ua.

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

2020. Том 5, № 6 (30)
листопад–грудень 2020 року

Реферативно-науковий online журнал

Засновник, видавець, відповідальний за випуск — Назаров О. А.

Видається за сприяння Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі (ROR 02xc7et08).

Формат А4 (210×297 мм). Гарнітура Source Serif 4. Обсяг 74 с.

DOI 10.53672/ej.6.2020. Ідентифікатор медіа R40-05509. ISSN 2521-1463 (Online).

Видавник Назаров О. А. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, а/с В-62. Тел. +38 (093) 476-72-60. E-mail: nazarovua@ukr.net

expertize-journal.org.ua